فولکلوریکه (دودیزه) درملنه

Ketabton.com

مولف: سید امرالله امید

کال: ۱۳۹۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

فولکلوریکه درملنه

سید امرالله امید

۱۳۹۴ل کال

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحیم

کتاب پیژندنه:

د کتاب نوم: فولکلوریکه (دودیزه) درملنه

لیکـــوال: سید امرالله امید

خپرونـدی: د افغانستان ملي تحریك، فرهنګي څانګه

وېـبپـاڼـه: www.melitahrik.com

کمپوز: خپله لیکوال

چـاپشمېـر: ۱۰۰۰ ټوکه

چـاپـکـال: ۱۳۹۴ ل کال/ ۲۰۱۵م

د تحریك د خپرونو لړ: (۷۰)

یادونه: د چاپ حقوق له ملي تحریک سره خوندي دي او د کتاب د محتوا مسولیت لیکوال پورې اړه لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډالـۍ

هغوی ته چې لاهم له ناچارۍ ورځې د سونډ او سپېرکۍ درملنې ته ناست دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لیکلړ

شماره: سرلیک مخ

۱- فولکلور څه ته وايي ۱

۲- د فولکلور قلمرو ۴

۳- د فولکلور زماني بعد ۷

۴- فولکلور او ولسي پوهه ۸

۵- د فولکلوريکې درملنې تاريخچه ۹

۶- انساني دوديزه درملنه ۱۳

۷- بېلابېلې دوديزې درملنې ۱۴-۷۷

۸- پايله ۷۸

۹- وړانديز ۸۰

۱۰- ماخذونه ۸۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

مخکینۍ خبرې

مونوګراف لیکنه د هغه محصل رسمي مسوولیت دی، چې فراغت ته نږدې وي، محصل په دې مکلف دی چې د مونوګراف لیکنې لپاره موضوع پیدا کړي، له ادارې سره یې شریکه او د موافقې له ترلاسه کولو وروسته د لارښود استاد په لارښوونه او مرسته یاده موضوع تر خپلې وسې روښانه او ورباندې کار وکړي.
ما هم یاد مسوولیت ته په کتو د «فولکلوریکه درملنه» تر سرلیک لاندې موضوع وټاکله او ادارې راسره موافقه وکړه. دا چې فولکلور د ادب د یوې برخې په توګه ډېر پراخه او بیا فولکلوریکه درملنه د فولکلور د یوې غني برخې په توګه په ټولنه کې شتون لري، زما لپاره پر دې موضوع کار کول او دغه ارزښتونه راټولول په زړه پورې وو.
په دې مونوګراف کې مې هڅه کړې د فولکلوریکې درملنې له تاریخچې خبره پیل کړم او اوسنۍ فولکلوریکه یا ولسي درملنه ورسره د ارتباط له مخې وڅېړم، په دې برخه کې مې له با اعتباره سرچینو د فولکلوریکې درملنې په اړه تاریخي معلومات راواخیستل، ومې ژباړل او په هېواد کې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

فولکلوریکې درملنې په اړه مې د بېلابېلو ځایونو له خلکو سره ولیدل، د یادې درملنې په باب مې د هغوی د تجربو په اړه معلومات تر لاسه او راټول کړل. لومړی دوه درملنې مې په درېو برخو وویشلې چې انساني درملنه، څارویزه یا حیواني درملنه او د کورنیو الوتونکو درملنه. بیا مې دوه لومړی برخې په درېو ځانګو ووېشلې، چې عبارت دي له:

- انساني فولکلوریکه درملنه
- انساني روحاني فولکلوریکه درملنه
- انساني خُرافاتي فولکلوریکه درملنه

څارویزه درملنه هم په پورته یادو درې برخو ویشل شوې ده او د الوتونکو درملنه بیا یوازې دودیزه بڼه لري. زه د دې مونوګراف په لیکنه کې د درانه او قدرمن استاد پوهنمل ولي الله فاضل صاحب د لارښوونو او لورینې ډېر پوروړی یم، چې ترې منندوی یم.

درنښت

سید امرالله امید

(c) ketabton.com: The Digital Library

سریزه

دودیزه یا فولکلوریکه درملنه زموږ په ټولنه کې دود ده، دا درملنه ډېر اوږد تاریخ لري او له پېړیو راهیسې یې په ولسونو کې رواج موندلی دی. هغه ټولنې چې د تمدن او پرمختګ له څغلې وروسته پاتې دي، فولکلوریکه درملنه پکې زیاته مروجه ده، د دې لامل دا دی چې یو خو دا درملنه ارزانه ده او بل اسانه. په دې سربېره فولکلوریکه درملنه د ولس له عقایدو، باورونو او تجربو سره هم نږدې اړیکه لري، له همدې امله خلک د خپلو ناروغیو د درملنې لپاره لومړی دودیزې یا فولکلوریکې درملنې ته مخه کوي.

په دې مونوګراف کې مې هڅه کړې د هېواد د بېلابېلو ځایونو د دودیزې درملنې په اړه معلومات راټول او دا روښانه کړم، چې زموږ ټولنه په فولکلوریکه برخه کې څومره غني ده. موږ همدا اوس چې د تکنالوژۍ له یون سره قدم اخلو، خو بیا هم زموږ په کلیو او بانډو کې دودیزه درملنه ښه په زور سره روانه ده. ما دا درملنه په دوه برخو وېشلې ده، لومړۍ برخه یې انساني درملنه او دویمه یې حیواني ده. انساني درملنه بیا په درېو برخو ویشل شوې، یوه هغه درملنه ده چې د صحرایي بوټو او طبعي طبي توکو څخه پکې ګټه اخیستل کېږي او ناروغ ته د درملنې لپاره ورکول کېږي، دویمه برخه یې روحاني یا عقیدوي درملنه ده چې له دم- دعا څخه عبارت ده او په ټولنه کې د باور وړ ده. درېیمه درملنه له ځینو ناسمو عقیدو سره تړاو لري، لکه کوډې، جادو، منترونه، ټوټکې او داسې نور. حیواني فولکلوریکه درملنه مې هم په درې ډوله ویشلې ده. یوه یې له دم – دعا سره

(c) ketabton.com: The Digital Library

ترلي، دویمه یې له بوټو او محلي درملو څخه چې د څارویو د ناروغیو پر مهال ترې ګټه پورته کیږي او درېیمه یې خُرافاتي ده.
همدا زار په دې کتاب کې د الوتونکو (مرغانو) او کورنیو الوتونکو درملنې ته هم پاملرنه شوې. ما دا موضوع د دې لپاره وټاکله چې یو خو زما لپاره په زړه پورې وه، بله دا چې هیله مې درلودله چې که خدای (ج) توان رانصیب کړ، نو د کتاب په بڼه به یې ټولنې ته وړاندې کړم. په دې مونوګراف کې مې هڅه کړې له باوري سرچینو ګټه واخلم او د ماخذ په توګه له هغو اثارو اقتباس وکړم، چې ګټور دي. په دې سربېره مې د کلیو او بانډو له طبیبانو او مشرانو خلکو د دودیزې (فولکلوریکې) درملنې په اړه معلومات راټول او په دودیزه درملنه کې مې د هغوی له تجربو ګټه پورته کړې ده. همدا زار د فولکلوریکې درملنې د تاریخچې په اړه مې ځینې مطالب له فارسي سایټ څخه راخیستي او بیا مې پښتو ته ژباړلي دي.
غواړم د ښوونې او روزنې پوهنځي د پښتو څانګې له مشرتابه، درنو استادانو او په ځانګړي ډول قدرمن لارښود استاد پوهنمل ولي الله فاضل صاحب نه مننه وکړم چې د مونوګراف په اړه یې راسره پوره همکاري کړې. انسان نیمګړی دی، زما د مونوګراف دغه موضوع به ډېرې نیمګړتیاوې ولري، په دې هیله چې زما کمی او ناسمې به قدرمن استادان او درانه لوستونکي راوبخښي.

درنښت

سید امرالله امید

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تحریك یادښت

د افغانستان ملي تحریك د (۱۳۹۳ ل) کال په پیل کې له خپلو ګرانو هېوادوالو سره ژمنه کړې وه چې د دې کال په بهیر کې به (شل عنوانونه) بېلا بېل دیني، علمي، ادبي او ټولنیز اثار خپلې ټولنې ته وړاندې کوي. ملي تحریك دا ژمنه د یاد کال د کب پر (۲۸)مه نېټه پوره او د یوې پرتمینې غونډې په ترڅ کې یې شل عنوانونه علمي اثار هېوادوالو ته وړاندې کړل. ملي تحریك په یاده غونډه کې ژمنه وکړه چې د (۱۳۹۴ ل) کال په بهیر کې به انشاء الله د خدای (ج) په نصرت ټول ټال سل (۱۰۰) عنوانه بېلابېل علمي اثار ټولنې ته وړاندې کوي. طبیعي خبره ده چې دا اسانه کار نه دی، ډېر زیات زیار او زحمت ته اړتیا لري، خو ملي تحریك ټینګ هوډ کړی چې خپله دا ژمنه به هم د تېرې ژمنې په څېر عملی کوي. دا اثر چې ستاسو په لاس کې دی د همدې (سل عنوانونو) ژمنه کړو اثارو له جملې څخه دی، چې د چاپ جامه اغوندي. ملي تحریك هیله لري چې له دې اثر څخه به زموږ هېوادوال په زړه پورې ګټه پورته کړي. ملي تحریك له ټولو هغو لیکوالو، ژباړونکو، سمونچارو، مالي او معنوي مرستندویانو او چاپ چارو څخه چې ددې اثارو د چاپ په دې ټول بهیر کې یې یو بل سره مرسته او ملګرتیا کړې او دا فرهنګي بهیر یې بریالی کړی، د زړه له کومې مننه کوي او کور ودانی ورته وایي.

د هېواد د فرهنګ د ښېرازۍ په هیله

د افغانستان ملي تحریك فرهنګي څانګه

(c) ketabton.com: The Digital Library

فولکلور څه ته وايي؟

فولکلور ولسي پوهې ته وايي او د Folk (خلک) Lore (پوهه) له کلمې څخه اخیستل شوی، چې عامیانه باورونه له فولکلور څخه عبارت دي. فولکلور د کولتور جوړونې له اجزاوو څخه دی، په نړۍ کې ټول جوړ شوي کلتورونه که هغه د لومړنیو انساني ټولنو کولتورونه وو[چې تکنالوژي يې نه لرله]او که د اوسنیو ټولنو کولتورونه دي[چې ټکنالوژي لري] د عامه فرهنګ څرګندوونکي دي. ولسي پوهه(فولکلور) د انساني رویشونو او د ټولنې له میراث څخه عبارت دی.

ځینو شفاهي ادبیات عامه فرهنګ ګڼلی دی، ځینو بیا ټول رسوم، مقررات، دود، ادب او هنر هغه که په لومړنۍ او وروسته پاتې ټولنه کې دي او که په پرمختللې او صنعتي جامعه کې چې په شفاهي ډول انتقالیږي، فولکلور یا ولسي پوهه ګڼلې ده.

زموږ د ژوندانه زیاته برخه چې موږ د عادت له مخې په میراث تر لاسه او جوړه کړې، ملي نه ده، بلکې بشري بڼه لري،

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دې توګه ویلای شو چې د ژوندانه عامیانه بېلابېلې څرګندونې له عمومیت او قدامت حاکی دي، دغه عادات هر چېرې چې بشر دی، ځان څرګندوي او کولای شو اټکل کړو چې دا حالت د بشر له شروع او یا هم له ډېرو لرغونو دورو سره اړیکه لري.
هغه یو بل ته ورته ابزار چې د نړۍ په بېلابېلو ځایونو کې موندل شوي، نه یوازې د قومونو د اړیکو دلیل دی، بلکې د دې نظر تایدوونکی دی، چې له تاریخ وړاندې ټولو انسانانو له دغو ابزارو ګټه پورته کړې، ځکه به یې نو عادت او رسوم هم سره ورته وو.
فولکلور یا ولسي پوهه که د موضوع له مخې کیسې او ترانې دي او یا نورې جنبې لري، په عمومي توګه د پرګنو د ژوندانه محصول دی. هغه هېوادونه چې یو له بله لرې او سره تګ راتګ نه لري، ولسي اشعار او سندرې لري، چې د مضون او اهنګ له مخې سره یو شان دي.
د ملتونو د پرتلنې اصل ته که وکتلای شي، نو د بېلابېلو نژادونو خلک که هغه هندي نژاده دي، که اروپايي نژاده، سور پوستي دي، تورپوستي دي او که سپین پوستي لیدل کېږي چې د دوی تر منځ ګډ فولکلوریک ارزښتونه موجود دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

سکاټلېنډی چوپان، روسی کب نیوونکی، ایرانی دایي، هندي بزګر او عرب اوښبه(شترچران) ښايي نالوستي او کله يې هم يو د بل په اړه نه وي اورېدلي، خو يوه مشترکه وجه لري او هغه عبارت دي له خندوونکو کیسو او افسانو څخه چې کله يې ظاهري بڼه سره په توپیر کې وي، خو موضوع د ټولو يو شان وي. له دې ځایه پوهېږو چې د بشر دا ډول تصورات د لومړنیو دورو تراني، کیسې او باورونه هغه زمان ته رسېږي چې د دې ملتونو بېلابېلې کورنۍ سره په ګډه اوسېدلې او لا هم بېلې شوې نه وې. ویلای شو چې موږ نه يوازې خپل عادات، اداب، باورونه، انګېرنې او روایات له خپلو پلرونو یا هغو کسانو تر لاسه کړي، چې زموږ له نیکونو سره يو ځای اوسېدل، بلکې دا مو له ټولو نورو نژادونو څخه اخیستي دي، چې سر يې آن ماقبل التاریخ ته رسي.

فولکلور نوی علم دی، خو د هغې د مصالحو راټولول خورا سخت کار دی، دغه خزانه د نالوستو انسانانو د کیسې له خوندينې څخه عبارت ده، چې باید د يو هېواد لوستي کسان وریېسې وګرځي او په راټولونه کې يې همت وکړي. که د فولکلور په راټولونه کې لټي وشي، نو وېره شته چې موږ به د ټولنې د فولکلور (ولسي پوهې) زیاته برخه هېره کړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د فولکلور قلمرو:

که څه هم په نړۍ کې د ((فولکلور)) اصطلاح رامنځته کېدل او د ادب نړۍ ته یې ورپېژندنه څه د پاسه ۱۵۰ کاله په بر کې نیسي، خو تر دې دمه د ((فولکلور)) تعریف نه دی روښانه شوی او د ټولنپوهانو او فولکلوریستانو تر منځ سلیقه یي اختلاف موجود دی. فولکلور هم د فرهنګ د عناصرو د یوې برخې په توګه او هم د هغې پوهې په توګه پېژندل کېږي، چې دا مواد مونږ ته معرفي کوي. دا چې ((فولکلور)) د فرهنګ یو جز او د فرهنګ بشپړېدو یوه برخه ده، په اړه یې د نظر خاوندان اختلاف نه لري، خو دا چې ((فولکلور)) د فرهنګي موادو کومه جنبه په بر کې نیسي د هغوی تر منځ ورباندې اختلاف شته.

فولکلوریستان د فولکلور په تعریف کې یوه خوله نه دي، نه یوازې د نړۍ فولکلوریستان، بلکې د هر هېواد فولکلور پوهان په دې اړه بېلابېل نظریات او سپارښتنې لري.

د ((کیسو، اسطوره پېژندنې او د ستندرد فولکلور ویپوهنې)) په کتاب کې د فولکلو یو ویشت تعریفونه راغلي دي. ټولنپوهنان او په ځانګړي ډول ولس پېژندونکي فولکلور د قومي فرهنګ د یوې برخې په توګه مني. دا ډله لیکلي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ادبيات، دوديز روايات، لکه اسطورې، کيسې، افسانې، متلونه، ترانې، انګېرنې او کيسۍ فولکلور ګڼې او د شفاهي ادبياتو نور ډولونه لکه قواعد، جشنونه، مذهبي او غېر مذهبي مناسک او شعائر، دوديزې نڅاوې، هنرونه، لاسي صنايع، اوبدل او د خلکو عقيدې له فولکلوره جلا کوي او د فرهنګ يوه برخه يې ګڼي.

امريکايي عالم او ولسپوه ((ويليام باسکام)) د فولکلور قلمرو تر ((شفاهي هنر)) پورې محدودوي. دی له فرهنګه يوازې اسطورې، افسانې، کيسې، ضرب المثلونه، کيسۍ، ترانې صنفونه که هغه په هرو ټولنو(ابتدايي وي که پرمختللې او صنعتي) ورته فولکوروايي.

يو بل عالم ((باسکام)) نندارېز هنرونه، موسيقي، پوښاک، دوديزه درملنه، رسوم او باورونه د ((شفاهي هنرونو)) يا فولکلور برخه ګڼي او دا د قومونو د فرهنګ د اجزاوو په نوم يادوي.

ډنمارکي ايران پېژندونکي ((ګريستېن سن)) د فارسي اصطلاح ((علم انتقال عوام)) د فولکلور کلمې لپاره مناسبه ګڼي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د فولکلور موضوعات موږ ته د پخوانیو تمدنونو او ملتونو د ژوندانه په اړه مهم مسایل چې په تاریخ کې نه دي ثبت شوي راپېژني. موږ ته دا ښکاره او روښانه کوي چې دا ډول دودونه خورا ټینګ او غښتلي وو، پېړۍ بلکې زرګونه کلونه ښایي پاتې کېدونکي وي. یوازې هغه وخت له منځه تللی شي، چې د فولکلور د عاداتو مانا، حکمت، ګروهه له خلکو ولاړه او هېره شي.

د فولکلور ټولنیزه زمینه:

دا چې فولکلور له ټولنې او کولتور نه جلا شی نه دی، ځکه یې نو ماهیت په فرهنګي او ټولنیزې زمینې پورې تړلی دی. ممکنه ده د فولکلور فرهنګي او اجتماعي زمینه قومي، ژبني، جغرافیایي او شغلي کیفیت ولري. فولکلور په ټولنیزه برخه کې یو ارتباطي بهیر دی، چې کیسه کوونکي او کسیه اورېدونکي د کیسې په متن سره وصل کېږي او ارتباطي اړیکه رامنځته کوي. دغه بهیر په وړه یا غټه برخه خلکو کې رامنځته کېږي. دغه ډله خلک کېدای شي یوه کورنۍ وي، د یوې ځانګړې کړۍ خلک وي، د یوې فابریکې کارګران وي، یو قوم یا یوه طایفه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د فولکلور زماني بعد :

د زماني بعد له مخې باید فولکلور د ((زمان)) د ژرنديې تر پل لاندې وړوکی او نرم شي او د زمان بېرته ګرځېدنه د فرد یا افرادو د شفاهي لېږد په واسطه باید نسل په نسل ادامه پیدا کړي. د فولکلور د ژوند تاریخ او د هغې د عناصرو زړښت او لرغونتوب د فولکلور د ماهیت د تشخیص لپاره نه دي، د فولکلور اوسنی شتون پخپله موږ ته د فولکلور ماهیت او ځرنګوالی په ګوته کوي. د بېلګې په توګه یوه ټوکه، طنز یا شوخي، چې په هر زمان کې ویل شوې ده او په هنرمندانه ډول جوړه شوې ده په خپله فولکلور دی. دا مهمه نه ده چې په کوم تاریخ ویل شوې، یا دا چې په دودیزه توګه دا په کوم تاریخ او کړندود پورې تړلې ده.

د فولکلور د لېږد (انتقال) واسطه:

فولکلور د لېږد یا انتقال په برخه کې شفاهي کیفیت لري.ډېری پوهان او فولکلور پېژندونکي په دې باور دي، چې د فولکلور عناصر په بېلابېلو بڼو پرته له دې چې لیکل شوي وي، د خلکو پر ژبو له یو شخص نه بل او له یوې ډلې نه بلې ته نسل په نسل په شفاهي ډول انتقالېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فولکلور او ولسپوهنه:

فولکلور له انساني او اجتماعي علومو سره دوه ګوني تړښت لري، د دې علومو په بېلابېلو څانګو کې فولکلور زیات له ولسپوهنې سره چې کله د نظامونو، بنسټونو، فنونو، ادبیاتو او دودونو په اړه بحث کېږي، نو فولکلور د نړۍ د ژوندیو قومونو او ټولنیزې ژبپوهنې سره تړاو لري. کله چې وایو فولکور د فرهنګ یوه برخه ده، بیا نو هرومرو د ولسپوهنې تر څېړنو لاندې بحث دی. څېړونکي که فولکلور یا د ټولنې قومونه تر ژورې کتنې لاندې ونه نیسي، نو د هغه قوم او ټولنې له کولتوره به ناسم تصویر ولري.

د فولکلور را ټولونې نقش او اهمیت:

فولکلور د دیني، اجتماعي، سیاسي او اقتصادي نهادونو د تصدیق او تجویز د غوراوي لپاره په ټولنه کې د هغوی دندې مخ ته وړي. ولسي پوهه (فولکلور) په دې کې مهمه ونډه لري، چې ارزښتونه، د یو نسل د زده کړو تدابیر او ځانګړتیاوې بل نسل ته انتقال کړي. فولکلور د دغو پېژندنو په انتقال سره د فرهنګ په غښتلتیا او دوام، ټولنې ته د ادابو او اخلاقي

(c) ketabton.com: The Digital Library

معیارونو په ورکړه او د ټولیزو مشترکاتو په اړه د ټولنې له افرادو سره مرسته کوي.

: ((فولکلور باید په هغه بڼه راټول شي چې په اولس کې موجود دی او سینه په سینه تر مونږه رارسېدلی دی، د دې تر څنګ باید یو فولکلور ټولوونکی دې ته هم متوجه وي، چې په فولکلور ټولونه کې د راوي معرفي کول، د ثبت نېټه، سیمه او داسې نور ملحوظات په ټینګه په پام کې ونیول شي))[1]

د فولکلوریکې درملنې تاریخچه:

په لرغوني یونان کې ۴۶۰ کاله له میلاد وړاندې د بقراط په وخت کې فولکلوریک طب څرګند شو، دغه درملنه او روغتیا بخښنه په دې ګروهې پورې تړلې وه، چې ګواکې اسکولا پیوس(د درملنې رب النوع) انسانانو ته شفا ورکوي. د یونان د لرغونو کیسو له مخې اسکولا پیوس هغه رب النوع ګڼل کېده، چې د دوی په ګومان د ځمکې له تله راوتې و او له ځانه سره یې یو مار هم لاره.[دا ګروهه د دوی د نورو رب النوعو

[1] ناصر نصرالله، د پښتني فولکلور د چاپي مجموعو څېړندود، کابل، آزادی مطبعه، ۱۳۸۳ لمریز، ۶۶ مخ

(c) ketabton.com: The Digital Library

پر خلاف وه، ځکه چې نور رب النوعه یې د لمپ د غرونو له سرونو راوتي ګڼل].
دغې ګروهې له هغه ځایه سرچینه اخېستله، چې کله تېپیان پر ځمکه هوار پرېوزیت، نو د راحت احساس کوي او ویده کېږي، نو د ځمکې دغه ساحرانه اغېز یې د اسکولاپیوس په نوم رب النوعه ته منسوباوه، چې د هغوی په ګومان د ځمکې په تل کې یې شتون لاره. دغه وخت فولکلویک طبابت مذهبي بڼه لرله.
دغه لومړنی فکر په ((تسالي)) کې پیدا شو او بیا هغه مهال د نړۍ نورو برخو ته خپور شو، لکه مصر او روم ته او په مصر کې یو معبد د ((اسکلپیوس)) نوم غوره کړ.
له میلاد وړاندې په څلورمه او درېیمه پېړۍ کې د فولکلوریکو درملنو په سلګونه مرکزونه جوړ شول، چې هغو ځایونو ته به یې د درملنې په موخه ناروغان وروړل. په دې ځای کې فولکلوریکه مفکوره دا وه چې ناروغ ته په خوب کې روغتیا په برخه کېږي. یا دا چې ځینې لارښوونې به ناروغ ته کېدلې چې له مخې به یې ناروغ ته روغتیا په برخ کېدله.
د اسکولاپیوس عبادت ځایونو جوړښت ته په ځیر تیا دا خبره څرګندېږي، چې هغه مهال به د ناروغانو د درملنې لپاره په دې عبادت ځایونو کې ځانګړي ځایونه جوړېدل. لومړني عبادت

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځایونه ساده او د سمڅو په بڼه وو، وروسته چې کله د اسکولاپیوس په نوم مرکزونه جوړ شول او د درمل ځایونو په نومونو ونومول شول بڼه یې کاملاً بدله وه. د بېلګې په ډول د اپیدروس عبادت ځای، چې د یونان په اپیدوس کې د اسکولاپیوس خورا مهمه زیارتګاه ده، چې تر اوسه یې کنډوالې شته او د پخواني عظمت له رونقه ډکې دي. د غه (معبد – درمل ځای) مخ په لمر جوړ شوی دی. دغه درمل ځای د مېلمستون، د ناروغانو لپاره د آرام ځلورو خونو، تشنابونو او فوارو لرونکی دی. د لوبو او تیاتر په ځایونو سربېره د اسپ ځغلولو سیالیو میدان هم لري.

دغه ډول فضاء رامنځته کولو ناروغانو ته اجازه ورکوله، چې په ځان مینځلو سره جسماً پاک شي او د لمبا، اسپ ځغلولو او تیاتر له سیالیو روحي ارام تر لاسه کړي. په لرغوني یونان کې به په دغو درمل ځایونو کې د ناروغ له بستر کېدا د مخه هم د روغتیا رب النوعه په نوم قرباني کېدله او له روغتیا حاصلولو وروسته هم. په دغو درمل ځایونو کې به له اسانو درملو ګټه پورته کېدله او په پرهېز کولو به ټینګار کېده.

کله به چې دغه لومړنۍ درملنې (د ځان پاکول، غذایي پرهېز، روحي سکون) ناروغ ته تر سره شو، د شپې له خوا به یې دغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ناروغان د معبد هغه ځای ته وروړل، چې دوی یې تقدس ته قایل وو. هلته د اسکولاپیوس یوه لویه مجسمه وه، چې له عاج(د ژویو له غاښونو) او سرو زرو جوړه وه. ناروغانو به له خپلو نذرانو وروسته هلته استراحت کاوه او په خلوت کې به ناست وو، بیا به هلته ویده شول تر څو په خوب کې اسکولاپیوس ووینې. یونانیانو باور درلود چې اسکولاپیوس او د هغه لور ((هژیا)) د یو مار لرونکې وه. ۲
هغه مهال د اسکولاپیوس د روغتیا بخښنې شهرت زښت زیات شو او له میلاد وړاندې په پنځمه پیړۍ کې د طاعون ناروغۍ په پیدا کېدو سره یو بل معبد د اکروپولیس په سهیلي لمنو کې جوړ شو، چې د اسکولاپیوس په څېر یې یادې اسانتیاوې لرلې.
۲۳۹ کاله وړاندې له میلاده، کله چې په روم کې د طاعون ناروغي خپره شوه، د اپیدروس درملځای نه په الهام اخېستنه یو درملځای جوړ شو او د حیرانتیا خبره دا وه چې طاعون هم پای ته ورسېد.

[۲] له هماغه وخته ده، چې اوس هم د طب نخښه(لوګو) په ځینو هېوادونو کې مار دی، یا په ځینو هېوادنو کې مار تر جام تاو او یا له امساء تاو دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په همدې ترتیب فولکلوریکه درملنه کرار کرار په یوه او بله بڼه په بېلابېلو ټولنو کې مروجه شوه او په هره ټولنه کې یې په دودیز، روحي او رواني لحاظ ریښې وځغلولې او اوس د نړۍ په بېلابېلو ولسونو کې جلا جلا بڼې لري.

انساني دودیزه درملنه

الف: ولسي (فولکلوریکه) درملنه:

زموږ په ټولنه کې فولکلوریکه یا دودیزه درملنه په خوار پراخه کچه دوده ده، په کلیو، بانډو او آن په ښاریاتو کې دغه دود غښتلی او ډېری خلک په دې باور دي چې دغه درملنه اسانه او ارزانه ده، دلته له خپلې موضوع سره په اړیکه د فولکلوریکې یا ولسي درملنې بېلګې وړاندې کوو.

د خوسکي پوستکي اغوستل:

په کور کلي کې اوس هم دا تر یوه حده مروجه ده هغه ناروغ چې د محرقې (وچکۍ) په ناورغۍ اخته وي یا ځو ورځې پرلپسې تبې وکړي، یا په ملاریا ناروغۍ کې وران شي او تبه یې نه وځي، د کور-کلي د تجربه کارو خلکو له خوا ناروغ ته د

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوسکي پوستکي اغوستلو توصیه کېږي. دا په دې ډول ده چې یو خوسکی به حلال کړای شي او پوستکی به یې د کمیس په شان وباسي[کلیوال ورباندې پوهېږي] ناروغ به جامې وباسي او دغه پوستکی به واغوندي. یوه شپه او یوه ورځ به په دې پوستکي کې تېره کړي. کلیوال او د دودیزې درملنې پلویان په دې آند دي، چې دغه پوستکی د ناروغ تبه وباسي او روغتیا یې په برخه کېږي. پخوا دا درملنه زښته زیاته مروجه وه، خو اوس کمه شوې او په یو نیم ځای کې ترې ګټه اخېستل کېږي.

د محرقې لپاره:

کلیوال وایي چې شین اغزکی به وټکول شي یو ګیلاس شیره به یې په نهاره د یوې اونۍ لپاره وځښل شي، د محرقې تبه به یې ووځي او ناروغ ته به خدای شفاء ورکړي. که شین اغزکی یې پیدا نه کړ، نو وچ به جوش کړای شي او یو ګیلاس اوبه به یې د یوې اونۍ لپاره وکارول شي، له دې سره به یې د محرقې تبه وځي او ناروغ به د روغتیا خاوند شي.

ښکر لګول:

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښکر لګول په کليو او بانډو کې له پخوا رواج دی، خو اوس دغه دود کم او په يو نيم ځای کې ژوندی دی، ښکر په کور کلي کې سلمانيان(نايان) هغو ناروغانو ته لګوي، چې مردار داني وربانديې ختلې وي، يا د حساسيت له مخې لړمې شوي وي، يا يې ماشېره(معاشره) ناروغي وي[ځان يې سور او پلې پلې شوی وي] طريقه داده چې د ناروغ د ولو منځ به په نشتر يا پاکي باندې ارې او زخمي کړای شي، بيا د څاروي سوری شوی ښکر ورباندې ولګوي او د ښکر په څوکه باندې له زخمي شوي ځای څخه د خولې د فشار(کش) په زور وينه وباسي او پر ځمکه يې غورځوي، آن تر دې چې دوه يا درې پيالې وينه له ناروغه وباسي، بيا يې پر ټپونو ټوټه وتړي او ناروغ ته د استراحت کولو توصيه وکړي. په دې سره دوی ګومان کوي، چې ناپاکه وينه يې له ناروغه وايستله. باور دا وي چې څو ورځې وروسته ناروغ ښه کېږي او شفاء مومي.

رګ وهل:

د ځېنو ناروغيو لپاره لکه پر پوزه د حساسيت له مخې بخار ختل(اسپا)، پړسوب، د يوې پښې سرتاسري درد چې رګ

(c) ketabton.com: The Digital Library

نساء هم ورته وايي او دانو ته ورته ناروغيو لپاره د پوزې پر څوکه او په پښنه کې د پوندې د پاسه يو اړخ ته رګ وهل کېږي. رګ په پاکي يا تېره تيغ وهل کېږي او پرېږدي چې له زخمه وينه وبهېږي. دا په دې تعبيرېږي چې غوټه شوې او ناپاکه وينه ترې ووتله.

زېړی:

د زېړي ناروغي له هغې ناروغۍ څخه عبارت ده، چې په طبابت کې وايروسي ناروغي ګڼل کېږي، دا ناروغي د وايرس له لارې انتقالېږي او درې ډولونه لري، چې په ولس کې په زېړ زېړي، تور زېړي او سپين زېړي شهرت لري. د دې ناروغۍ ولسي يا فولکلوريکه درملنه داده چې له غوړيو به په کلکه پرهېز کوي، هغه مېوې چې زېړ پوستکي لري، لکه ام او زرد الو ناروغ به يې نه خوري، نورې مېوې، لکه انار، شفتالو، ناک، منه، انګور او د ګنيو اوبه او خواږه به زيات خوري. په دې سربېره ناروغ ته دا توصيه هم کېږي چې ليمو او بادرنګ به زيات خوري، د زېړي ناروغانو ته نانزږه ورکول کېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پښو باد (درد) لپاره:
کله چې پښې درد کوي، نو دودیز یا کلیوالي علاج یې دادی
چې د پندانې په تېلو دې غوړې کړي، که تېل نه پیدا کېږي
پندانه دې وټکوي او پر پښتو دې د شپې له خوا وتړي، یا دې
د پخې وطنۍ چرګې وازده باندې غوړې کړي. یا دې د اوربشو
شنې پاڼې ورباندې کېږدي، یا دې د ګلباسي پاڼې ورباندې
وتړي. یا دې د خوسکي پوستکی ورباندې وتړي، که درد یې
زیات شو، نو بیا دې بویه چې دا یخنۍ ته اوښتی دی او د دوه
ورځو لپاره دې ورباندې د پسه د لم پوستکی کېږدي.
د پښو د بادو بل علاج دا هم دی چې لور یا چوړکۍ به په اور کې
سره کړای شي، بیا به ورباندې د پښو هغې برخې داغ کړای شي،
چې دردمنې دي، د زېتونو په تېلو غوړول هم ګټور بلل شوي
دي.
ښځه چې د اولاد په درد رنځوره وي:
کله چې مېرمن د اولاد زېږولو وخت ته نږدې وي له دردونو
سخته په تکلیف وي، دا وخت د درد لپاره درمل ځکه نه ورکول

(c) ketabton.com: The Digital Library

کېږي، چې بیا یې اولاد نه پیدا کېږي، دا وخت ورته د ((الم)) په نوم یو یوناني درمل دی(سرې) دانې دي. دا به د یو نسوارو وار په اندازه وخوټولو شي، لږ غوندې غوړي هم پکې اچوي، بیا به د دانو سره یو ګیلاس د اولاد په درد رنځورې ښځې ته ورکړل شي، له دې سره به په څو شپبو کې ماشوم پیدا شي.

مارچیچلي درملنه:

د شوتلو وچ سابه به تاوده کړای شي او په چیچلي ځای به کېښودل شي. بل علاج یې دا دی چې د بکیاڼې پاڼې به وټکول شي او په چیچلي ځای به کېښودل شي. درېیم علاج یې دا دی چې چونګښه به مړه کړای شي، په منځ به یې ببله کړي او پر چیچلي ځای به یې کېږدي. دا کار د دې لپاره کوي چې د مار زهر راووځي او ناروغ ارامه شي.

ګوټې:

ګوټې یو ډول درمل دی چې په کلیو کې په هر کور کې وي، دغه درمل اکثره نویو پیدا شویو ماشومانو ته ورکول کېږي، په تېره هغه مهال چې دوی ژاړي او ګومان کېږي، چې په نس

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې یې درد دی، یا یې سینه خرابه ده یا ټوخی لري. د ګوټې ترکیب په لاندې ډول دی:
ګل بنفشه د نسوار وار په اندازه، درې یا څلور دانې مرخانۍ، یو نسوار وار په اندازه بادیان، د نسوارو وار شپږمه برخه سپېرکۍ، یو کنډوسکی خوږه ولې، لږ شان زوفاء(یو بوټی دی)، لږ شان سپستان او د یو پاولي په اندازه د کوکنارو غوزه. دا شیان به سره میده کړای شي، بیا به په یو بوتل کې واچول شي، چې کله ماشوم ژاړي او د خېټې د درد ګومان وربانديې کېږي، نو د نسوارو د وار په اندازه په یو وړوکي جام کې اچول کېږي، لږه بوره هم ورسره ګډېږي، دا مرکب له یو ګیلاس اوبو سره په اور جوش کېږي، چې کله ښه جوش شو او اوبه نیم ګیلاس پاتې شوې. بیا ورته کتل کېږي چې یخ شي، دا مهال ګوټې تیاره ده چې ناروغ ماشوم ته ورکړل شي. په یوه وړه قاشوغه باندې څلور یا شپږ قاشوغې د څو ورځو لپاره ورکول کېږي. باید وویل شي چې ګوټې اته میاشتیني او لس میاشتیني ماشوم ته هم د ناروغۍ پر مهال ورکول کېږي.
که ملخوزې که بادیان دي – دا همه راحت د ځان دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ماشوم د برېښ او پېچ لپاره:

د ماشوم د برېښ او پېچ لپاره او هم دا چې که ماشوم جل وهلی وي، په یو ګیلاس اوبو کې یو چای وار په اندازه سپېرکۍ اچول کېږي، له جوشېدو وروسته ماشوم ته پر قاشوغه د ورځې ځلور یا شپږ ځلې ورکول کېږي. د جل وهلي ماشوم لپاره د ځوزانو ګل او پلۍ به راټولې کړای شي، د یو موټي په اندازه به په اوبو کې جوش شي او اوبه به یې جل وهلي ناروغ ته ورکړل شی، د کلیوالو په ګومان ډېره ګټوره درملنه ده.

د ماشوم د نس ناستې لپاره:

د ماشوم د نس ناستي یا اسهال لپاره په ځېنو کلیو او بانډو کې د للمي کبلو له شنو ختو ګټه پورته کېږي. کلیوال په دې باور دي، چې که د للمي کبلو یو موټی شنې ختې وایشول شي، جوش شوی درمل د اسهال لپاره ګټور دی او که چېرته ناروغ ورسره کانګه(استفراق) لاره، نو بیا دې ورسره شین لاچي هم جوش کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نس ناستې دویم علاج:

د ماشوم د نس ناستې او جبۍ(ژبۍ) لپاره توره هرېړه، خرما او مردارسنګ درېواړه به پر یوې وړې خویه تیږې وسولول شي، بیا به د کاڼي دغه برخه په قاشوغه کې ووهل شي او له یوې قاشوغې(شربت خوړلو) په اندازه اوبو کې به ګډ کړای شي او ماشوم ناروغ ته ورکړل شي.

د اغیړ شوي ناروغ درملنه:

کله چې یو کس د زیات خوراک له امله اغیړ[زیات خوری] شي، نو د ایلني یو موټی شنې ختمې ورته جوش کېږي، لږه ګوړه یا بوره هم پکې اچول کېږي او بیا که غټ و یو ګیلاس او که ماشوم و نیم ګیلاس ورته ورکول کېږي، دا درملنه په ځېنو خلکو کې زیات مروجه ده. وایي چې له دې سره یې ارګۍ تازه کېږي، حاجت یې کېږي او د اغیړ حالت یې ښه کېږي.

د مړې تبې علاج:

د دوه واره نسوارو په اندازه خاکشیر به یوولس ځله ومینځل شي، بیا به په یو لوښي کې واچول شي، یو اوسپنیز سیخ به په

(c) ketabton.com: The Digital Library

اور کې سور کړای شي، د سور شوي سيخ څوکه به خاکشير کې کېښودل شي، دې ته د خاکشير داغ کول وايي، بيا به پکې لږ شان بوره او يو ګيلاس اوبه واچوي او ناروغ ته به يې ورکوي. دا مړه تبه باسي.

د تبې بله درملنه:

د تبې، سر درد او زړه ته طاقت ورکولو لپاره د آفتاب پرست ګل ګټور بلل شوی دی، دا ګل تبه لرې کوي، د بدن صفرا لرې کوي، زړه ته طاقت بخښي او د سر درد او د ګېډې چينجي دفع کوي. د پښتورګو کاڼي هم لرې کوي. طريقه داسې ده چې د افتاب پرست ګل پاڼې او ګلبرګ به د دېرشو ګرامو په اندازه په نيم ليتر اوبو کې جوش کړای شي، سهر او ماښام دې په نهار يو ګيلاس وڅښل شي. [۳] (۱۰، م ۲۶)

د سپوږې درملنه:

د غز نيمه لمدې لښتې څوکي ته به اور واچول شي، کله چې يې اور واخېست يو ډول غوړه مايع ورڅخه څاڅي، دا مايع به په يو مسي لوښي کې وڅڅول شي، بيا به پر سپوږې کېښودل شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوشال بابا هم د سپوږمي په اړه دا ډول نسخه لري:

نیم، د ہیه دواړه سره کړه – هر یو تول نیمه پیسه کړه [۴]
هم د شوي پاڼې روکه – پوره درې شېرشاهـــــي جوکه
بیا دځوزوله یې مله کړه – څلـــورم دا، درې هغه کړه
د پینځو پیسو مقدار کړه – ولې دا د هغو یـــــــار کړه
همه واړه سره ګس کړه – په لنګوټي کښې یې تس نس کړه
له اوبو سره یې حل کړه – خپل مشکل وربانديې حــــل کړه
سره واړه کېږه چاڼ کړه – دا دارو راحت دځان کړه
اوبه نوشې په نهاره – تعطیل مــــه کـــړه دلداره
څه خو پورې په چنبل کړه – ویې مږه ښه یې اتکل کړه
اته ورځې دا رنګ کار کړه – خدای دې روغ کړه خپل روزګار کړه
غوښې مه خوره نه کبونه – نه ترشي بادي څیزونه
سپوږمۍ هرځای چې په تا وي – په دا کار به یې شفا وي
دخصیه دسپوږمي وروره – ښه دارو دي ویې ګوره
مجرب تجربه کار دي – دهر سپوږمي دا آزار دي

---

[٤] د خوشال طب نامه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ژبۍ(جبۍ) بله درملنه:

ژبۍ یا جبۍ هغه ناروغي ده چې ګومان کېږي د ماشوم ستونی په درد دی، د دې لپاره ماشوم د کلي یوې تجربه کارې ښځې ته وړل کېږي او د ((ولې)) په لښته ورته جبۍ ګوري، ځینې ښځې یې د لاس په څلورمه ګوته ګوري. طریقه یې داده چې د ولې دوه لویشتنه نرۍ لښته به راوړي او په منځ کې به یې نري مالوچ تاو کړي، بیا به د مالوچو برخه د ژبۍ په ځانګړي[پخوا به سپبازول ګولۍ کارول کېدله] درمل کې ومښل شي، چې درمل واخلي، بیا به یې لښته قاطه کړي او ماشوم ته به یې په خوله کې ننباسي او ستونی (تالو) به یې ورباندې ښکته پورته کړي.

د ژبۍ درمل په دې ډول و: د ګلابو میده کړې پاڼې، تباشیر، سپین زنځ(لکه د مالګې په شان ماده ده، خاورۍ هم ورته وایي) دا به سره یو ځای کړای شول او د نسوار د وار په اندازه به د ژبۍ لپاره کارول کېدل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پښو درد درملنه:

یو موټی مالګه به په یو چام اوبو کې جوش کړای شي، چې کله دا ترکیب لږ شان سوړ شو، نو د پښو بندونه، پنجه او له ښنګرو پورته برخه به وربانديې مالش کړای شي، که لیمڅی و ښه تر ښه، که نه نو یوه تاري لته به تر پښو تاوه کړای شي. د مالګې دې ترکیب ته ((مالګوبی)) هم وایي.

د قبضیت لپاره:

ګل قند یو مشهور دودیز درمل دی، د اصیلو ګلابو پاڼې ټکول کیږي، بیا دا په شاتو کې ګډیږي او په مرتبان کې بندې ساتل کیږي، کله چې چا ته د قبضیت تکلیف پیدا شي، نو د یو نقل په اندازه به یوه شپه او بله شپه خوړل کیږي، تر څو د ناروغ قبضیت مات شي.

یادښت: که شات نه وي، نو پر ځای یې له ګوړې له ګټه پورته کیدای شي، خو شات ډېر اغېزمن دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د قبضیت لپاره بله درملنه:

که غټ کس د قبضیت ناروغي ولري، نو یوه ټوټه چمبړخیال (د چمبړخیال پردې) به د شپې له خوا خیشتې شي او سهار په نهاره به ناروغ ته یو جام ورکړل شي. که عمل یې وشو ښه تر ښه، که نه بیا به یې هم تکرار کړي. نوي ماشوم ته یوه پیسه چمبړخیال په اوبو کې خیشت کېږي او په قاشوغه باندې ورته نیمه قاشوغه ورکول کېږي.

د پښتورګو د کاڼي علاج:

د پښتورګو د کاڼي ناروغۍ په کلیو او باندو کې ډېرې دي، د دې لپاره څو ډوله فولکلوریکې درملنې شته، لومړۍ درملنه داده چې د ګیلاسو (الوبالو) ډکې، د چارمغزو پردې او د جوارو څڼې سره یو ځای واېشول شي او سهار په نهار یو ګلاس یاد جوش شوی درمل [له چاڼ کېدو وروسته] وڅښل شي، دغه درملنه د یوې اونۍ لپاره دوام پیدا کوي او ډېره ګټوره ده. په دې درملنې سره په پښتورګو کې واړه کاڼي په حرکت راځي او

(c) ketabton.com: The Digital Library

داسې باور هم موجود دی چې په پښتورګي کې غټ کاڼي[چې د حالب له لارې يې وتل ممکن نه وي] ماتوي او اطراح کېږي.

بله درملنه د اصیلې مارکونډۍ په نوم یو ډول ګرد شان اغزی دی، چې په دښتو او شګو کې موندل کېږي، دغه مارکونډۍ به د چایو د وار هومره په دوه ګیلاسه اوبو کې جوش کړای شي، تر هغې جوش شي چې اوبه یو ګیلاس پاتې او نورې وچې کړي، بیا دې سهار په نهار دا اوبه وڅښي. کلیوال وايي چې دا درملنه تریوې اونۍ غځولای شي کوم جانبي عوارض نه لري.

د پښتورګو کاڼي بله درملنه:

د کورني چرګ شا تېینګه به لومړی وچه کړي، بیا به يې ښه مېده کړي او له ململ ټوټې به يې وباسي، بیا به يې سهار په نهاره څو سهاره له اوبو سره وخوري. دا د پښتورګو غوره علاج بلل شوی دی.

د پښتورګو د کاڼي بله درملنه:

یو پاو اوربشې به په دوه لیتره اوبو کې جوش کړی شي، بیا به له یوې لتې چاڼ کړای شي او اوبه به يې درې سهاره په نهار ناروغ ته ورکړي، له دې سره به د پښتورګو واړه کاڼي وغورځي او که خیری یا چرک يې لاره نو هم به ورسره لرې شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پښتورګو بله درملنه:

که په پښتورګي کې کاڼی وي، یا پښتورګی د چرک له امله درد کوي، نو هر سهار دی د زیتونو تېل یوه چای خوري قاشوغه په نهاره خوري، له دې سره به یې د پښتورګي کاڼی وغورځي او که خیری وي، نو پاک به شي.

د پښتورګو بله درملنه:

د چینار پوټکي او د جوارو بوټي بېخ (پنجه) به سره جوش کړای شي او څلور سهاره په نهاره به یو یو ګیلاس ناروغ ته ورکړل شي، د پښتورګو کاڼي به یې وغورځېږي او که خیری وي پښتورګي به یې پاک شي. دا هم وایي چې د شین بندکي ټکول او یو ګیلاس شیره څښل د پښتورګو لپاره ډېره ګټوره ده. د الوبالو ډنډې، چارمغزو پردې او د جوارو څڼې به جوش کړای شي او یو ګیلاس به په نهاره د څلورو یا پنځو ورځو لپاره ناروغ ته ورکړل شي، که کاڼی وي وبه غورځېږي او که چرک وي پاک به شي.

د لوړ فشار درملنه:

د لوړ فشار لپاره د هوګې استعمال ګټور دی، په دې سربېره د کرېړې (کریلې) خوړل، د کرېړې جوس نیم ګیلاس سهار مهال

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښنل، خمزوري دانې، ازغکی، زېتونو پاڼې او د غنمو د پاکو بوسو جوشول او یو کیلاس ښنل د لوړ فشار لپاره کلیوالي نسخه ده.

ښځینه تکلیف او درد لپاره:

کله چې ښځینه و ته په خپل میاشتني تکلیف کې ستونزه پیدا شي، درد او برېښ ورسره وي، نو یو وار شین چای، مات کړی چارمغز له پوټکي سره او لږه ګوړه به سره جوش کړي، بیا دې یو ګیلاس ناروغې مېرمنې ته ورکړي. له دې سره به یې برېښ او درد آرام شي. دې درمل ته ((چاوه)) هم وایي.

د غاښونو بدبویۍ درملنه:

که غاښونه بدبویي لري او یا وریۍ مېکروبي شوې وي، د لښتیو پر غاړه یو ډول بوټی دی، بند کی ورته وایي، دا وښو ته ورته خو لږ څه کلک بند بند بوټی دی دا به واخلي او څو ډکي به په لاس کې قوده کړي، بیا به یې پر خپلو غاښونو ومښي، له دې سره به غاښونه پاک شي، مېکروب به یې ووژل شي او بدبویي به یې له منځه لاړه شي، دا عمل دې یوه اونۍ تکرار کړي. همدا راز د دې موخې لپاره دنداسه هم استعمالیږي، چې هم غاښونه ورباندې پاکیږي او هم ورسره شونډې رنګ اخلي. د دنداسې کارېدنه ډېره مروجه ده او په شعر او شاعرۍ کې هم ترې ډېره یادونه شوې ده، لکه چې وایي:

د دنداسې خوله دې رانکړه –د سبو ډکه خوله دې څه میرا تومه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پښو چاودنو او ګنده بوي درملنه:

کله چې پښې چاودې وي او یا ترې بد بوی ځي، نو درملنه یې داده چې نکریزې به وریاندې پورې شي، له دې سره د پښو چاودونه ښه کېږي او د بدبویۍ درملنه هم ورسره کېږي. نکریزې په افغاني کلتور کې ډېرې مروجې دی او د سینګار لپاره هم کارول کېږي.

راځۍ چې ټول لاسونه سره کړو – سبا اختر دی د بابا کاله ته ځونه

د پلۍ شوې خولې درملنه:

سپین زنځ [یو ډول ښېښې ته ورته د مالګې په څېر توکی د] به په خوله کې ونیسي او اوبه به یې توکوي، له دې سره د خولې پلۍ ورکېږي او ناروغ شفاء مومي.

د زخم قېصرۍ درملنه:

کله چې کوم زخم بابېړی وکړي، وپړسېږي او زوې ترې روانې وي، دې حالت ته یې قېصري وایي، درملنه یې داده چې د غنمو په اوړو کې به لږ غوړي واچوي او حلوا شانتې به ترې جوړه کړي، پر زخم به یې کېږدي، دې ته ګزک حلوا هم وایي. له دې سره به د زخم قېصري ووځي او زخم به په جوړېدو شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اسهال درملنه:

د سنځلې پاڼې به جوش کړای شي او یو ګیلاس به ناروغ ته ورکړل شي. په دې سربېره نیم پاو بادیان، لس دانې سپین لاچي او څلور دانې تور لاچي به سره مېده کړي، بیا به پکې لږه بوره ورګډه کړي، د اسهال ناروغ ته به یوه ډکه کپه له اوبو سره ورکړل شي، ډېره ګټوره درملنه ګڼل کېږي. یا دا چې شین چای به مېده کړای شي او د نسوارو وار په اندازه به ناروغ ته ورکړل شي. که ناروغ ته د پېچش تکلیف پیدا و، نو د کوکنارو وچې غوزې او د لېمو وچ پوټکي به سره مېده کړای شي او یوه کپه به د پېچش ناروغ ته ورکړل شي. دا درمل څو وخته ورکولای شي.

د صفرا کڅوړې د کاڼي درملنه:

د صفرا کڅوړې د کاڼي درملنې لپاره به له (۳۰-۴۰) ګرامه د ایلني تازه پاڼې په یو لیتر اوبو کې وخوټول شي، د ۴۸ ساعتونو په اوږدو کې دې د خوراک په منځ کې وکارول شي. یا دې د یوې لویې قاشوغې په اندازه په اوبو کې وخوټوي او هر وخت دې د خوړو نه مخکې یوه پیاله وڅښل شي، په دې شرط

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې د ایلنې پاڼې په سیوري کې وچې شوې وي. دغه درملنه د صفرا د کاڼي د له منځه وړلو لپاره ګټوره بلل شوې ده. ۵: (۷، م ۱۶۰)

د ماشوم د اسهال لپاره:

د ماشوم د اسهال لپاره به خوارږه ماسته په وړه قاشوغه ماشوم ته درې وخته ورکړل شي، اسهال به یې ورسره ښه شي. د غټ ناروغ لپاره چې د اسهال تکلیف ولري د امروت او کېلو خوړل ګټور بلل شوي دي. په دې سربېره د غټ ناروغ د اسهال لپاره کورنۍ کپه ډېره ګټوره ده، د کپې ترکیب په دې ډول دی چې یو پاو بادیان، نیمه توله تور لاچي، د نیمې تولې نیم شین لاچي به سره وټکول شي او بوره به پکې ګډه کړای شي، د اسهال او پېچش پر مهال ډېره ګټوره نخسه ګڼل کېږي.

د اسهال لپاره بله درملنه:

د ام زړی به مات کړای شي، نینې به کړای شي بیا به ښه مېده کړای شي، له بورې یا ګوړې سره به یوه کپه (نسوارو وار په

(c) ketabton.com: The Digital Library

اندازه) ناروغ ته له اوبو سره ورکړل شي، ډېره مجربه نسخه ګڼل کېږي.

سربدالي:

کله داسې وي، چې د محرقې ناروغۍ وروسته ناروغ ته دوامدار ګنګسیت او د سر درد پیدا شي، په دودیزه بڼه د دې علاج دا دی، چې د بادامو په غوړیو به خپلې شقیقې غوړې کړي او دې درملنې ته به درې یا څلور شپې ادامه ورکړي، د سرګنګسیت به یې ورسره ښه شي.

د خېټې چینجیو درملنه:

په خېټه کې د هر ډول چینجیو لپاره به د خواږه انار څټې جوش کړای شي، یا د شفتالو پاڼې جوش کړای شي او ماشوم ته دوه قاشقې د وخت د درې ورځو لپاره وکړل شي، نو چینجي به یې له خېټې وغورځېږي. دا درملنه د لویانو لپاره هم کارول کېږي. بل علاج یې دا دی، چې د دښتې وچ خړېږي به وټکول شي، چې مېده شول د نسوارو د یو وار په اندازه به ماشوم ته له اوبو یا شیدو سره ورکړل شي. که تازه خړېږي پیدا کېدل، نو یوه اندازه

(c) ketabton.com: The Digital Library

به پاخه کړای شي او ناروغ ته به ورکړل شي. له دې سره به یې د خېټې چینجي وغورځېږي او ناروغ به روغتیا ومومي.

د خېټې چینجیو دویمه درملنه:

که ګومان وي چې د ماشوم په خېټه کې به چینجي وي، یا یې رنګ زېړ او کم خونه وي، نو د جوار دانې په اندازه اینجه به ورکړل شي، له دې سره به یې د خېټې چینجي وغورځېږي او په لږه موده کې به یې رنګ ځای ته راشي.

د ملاریا علاج:

چره نک او شمکی (بوټي دي) به وټکول شي او یو ګیلاس جوس (اوبه) به یې د ملاریا ناروغ ته ورکړل شي. یا به زوال(بوټی دی) جوش کړای شي او یو ګیلاس اوبه به یې ناروغ ته ورکړل شي. په دې سربېره به ناروغ ته د تروانارو یو ګیلاس اوبه ورکړل شي. البته دا درملنه د دریوو ورځو لپاره ده. له دې سره د ملاریا ناروغی علاج کېږي او ناروغ روغتیا مومي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ښارښت علاج:

ښارښت یو له هغو ناروغیو څخه ده، چې د حساسیت په بڼه په انسان کې پیدا شي، په کور کلي کې ورته ((سره مخه)) هم وایي. د دې کورنی یا فولکلوریک علاج دا دی چې ناروغ به یوه ورځ پر خپل سر او وچولي د ولې شنې پاڼې تړي. له دې سره به یې ښارښت ارام شي. کله چې دا ښارښت د لړمی په بڼه وي، چې د ناروغ پر بدن وړې پلۍ ته ورته چاپونه پیدا شي، نو ناروغ ته به سره کالي واغوستل شي او د سپیرکۍ لوګی به ورته وشي. دا درملنه به د درې یا څلورو ورځو لپاره دوام پیدا کوي.

د سوزاک علاج:

ځیګ ځیګکی او د دښتې ازغي، یا مارکونډۍ(یو ډول ازغی دی) سره ټکول کېږي، بیا یې یو ګیلاس جوس په نهاره د درې ورځو لپاره د سوزاک نارو ته ورکول کېږي.

د دې ناروغۍ په اړه خوشال بابا دا نسخه تجویز کوي.

دچمبې ګل درې درمه – دبادرنګ زړي اکرمه[٦]

---

[٦] د خوشال طب نامه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا څلور درمه ټول کړه – همه واړه سره تول کړه
واړه ښه سره مېده کړه – او به ګرمې ورسره کړه
چې يې کښته کړې تر کومي – پرې به بول بسته د رومي

د سوزاک بله درملنه:

د انارو پوستکي جوشوي او ناروغ ته ورکول کېږي چې ويې څښي، په دې سربېره ناروغ وربانديې اودس هم کولای شي. دغه علاج د ښارښت لپاره هم ګټور ګڼل شوی دی، ناروغ کولای شي د انارو پوستکي جوش کړي او بيا وربانديې ځان ومينځي، يا وربانديې هغه ځايونه ومينځي چې ښارښت کوي.

د شکر درملنه:

د مرغانۍ دانې او پاڼې به وټکول شي، له جوشولو وروسته به چاڼ کړای شي او بيا به نيم ګيلاس او به په نهاره څښل کېږي، دا درملنه په بدن کې شکره کموي او لوړېدو ته يې نه پرېږدي.
د شکر دويمه درملنه:

ترخه (دانې دي) به نيني کړای شي، بيا به يې نينې مېده کړای شي او د نسوارو نيم وار په اندازه به په يو ګيلاس اوبو کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

واچول شي، سهار مهال به یې په نهاره څښي، د شکر لپاره مفیده درملنه ده.

د شکر درېیمه درملنه:

د پیپل ونې هغه زېلۍ چې د ونو په ډډونو پورې زوړندې وي دا غوڅوي او مېده مېده کوي یې، بیا یې په اوبو کې جوشوي، چې یخې شوې یادې ځېلۍ پکې خیشتې کړای شي او هر سهار یې د شکرې ناروغ ته یو یو ګیلاس په نهاره ورکوي. وایي چې شکره ورسره کنترولېږي.

د شکر څلورمه درملنه:

د سنځلو پاڼې جوشوي او یو ګیلاس په نهاره د شکر ناروغ ته ورکوي، کلیوال په دې باور دي چې دغه درملنه په وینه کې شکر کنترولوي او لوړېدا ته یې نه پرېږدي.

د شکر پنځمه درملنه:

د زیتون پاڼې به جوش شي او درې وخته به یوه یوه پیاله د چایو په شان وڅښل شي، وایي چې شکره ورسره کنټرولېږي او لوړېدا ته یې نه پرېږدي. په دې سربېره د دوه ډوله خوړو

(c) ketabton.com: The Digital Library

استعمال هم د شکرې لپاره ګټور بلل شوی دی، چې یو پنمکی(یو ډول تریخ شین د نبات ښځو ته ورته بوټی دی) بل کړېږه چې پاخه شي او د شکر ناروغ ته ورکړل شي، د شکرې په کمېدا کې ګټور بلل کېږي او ولسي خلک په دې باور دي چې دا د شکرې ناروغ ته ګټه لري.

د شکر ناروغۍ شپږمه درملنه:

بادرنګ د شکرې ناروغۍ د کمېدا لپاره ګټور بلل شوی، هغه کسان چې د شکر ناروغي لري د بادرنګ زیات استمال به یې ناروغي کنترول او راکمه کړي، بادرنګ د کاربوهایدریت مادې په لرلو سره په وینه او تشو بولو کې د قندي موادو د زیاتېدا مخه نیسي او د شکر ناروغانو ته ګټور بلل شوي. ۷
(۹، م ۱۴۲)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د شکر ناروغۍ اومه درملنه:

بریو به میده کړای شي، هر سهار به په نهاره یو نسوارو وار په اندازه له اوبو سره د شکر ناروغ ته ورکړل شي، له دې سره به یې شکر کنترول وي او نه به لوړیږي.

د شکر ناروغۍ اتمه درملنه:

د شپې مهال به د درې دانې بېنډۍ (لېړو) بېخونه غوڅ او په نیم ګیلاس اوبو کې به ودرول شي، سهار د دې بېنډیو نه یو ډول مواد اوبو ته ښکته شوې وي، بېنډۍ به لرې کړای شي او د شکر ناروغ به په ګیلاس کې پرتې اوبه به په نهاره وڅښي. له دې سره شکر کنترولیږي او د لوړیدا مخه یې نیول کیږي. دا درملنه تجربه شوې، اسانه او ارزانه ده.

د وینې د غوږ درملنه:

د غټې ګوتې هومره سونډ یا ادرک به د چایو پر ځای په یو چاییبر کې واچول شي، که څو پاڼې چای هم ورسره واچول شي باک نه لري، بیا به د چای غونډې څو پیالې هغه ناروغ ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورکړل شي چې د وینې غوړیې زیات وي، دا درملنه به تر یوې اونۍ دوام وکړي، کلیوال باور لري چې د ناروغ د وینې غوړ ورسره کمېږي او روغتیا پیدا کوي.

د وینې لوړ فشار درملنه:

جمبېلک یو ډول د نګریزو په شان پاڼې دي، چې په جوشو اوبو یا چایو کې د چایو دوه واره په اندازه اچول کېږي[دا مهال د اوبو رنګ د چایو په څېر اوړي] دا د چایو په څېر څښل کېږي، د وینې لوړ فشار ټیټوي او ډېر ګټور درمل بلل کېږي. یاد بوټی په بدخشان ولایت کې پیدا کېږي.

د وینې غوړ بله درملنه:

د وینې غوړ د کمېدا لپاره د کدو پاخه سابه ډېر ګټور بلل شوي دي، دا سابه د کلسترولو معالجه کوي، دا سابه د A ویټامین په پراخه اندازه لري، پروټیني مواد پکې نه شته، ځکه خو د چاغوالي او بدن د وزن زیاتېدا لامل نه ګرځي.[٨] : (۱۱، م ۱۴۰)

خله(سینه بغل):

(c) ketabton.com: The Digital Library

د خلې یا سینه بغل او د بدن د نرمښت لپاره او یا که په خېټه درد وي، فولکلوریک علاج یې دا دی چې کلیوال یو وار بارتنګ جوش کړي او ناروغ ته یې ورکړي له دې سهر خله (سینه بغل) شفاء مومي. که د خلې لومړی ورځ وه نو خاکشیر ورته جوش کېږي، داني یې نه ورکوي او اوبه یې ناروغ ته ورکول کېږي، له دې سره د ماشوم سینه نرمېږي او ناروغي یې جوړېږي.

د پېچ ناورغی لپاره:

د پېچ ناروغی لپاره د (درې تخمه) په نوم ترکیبي درمل جوړېږي، چې پکې بارتنګ ، سپغول او خاکشیر سره یو ځای کېږي. بیا به خام یوه کپه ناروغ ته له اوبو سره ورکړل شي، دا درملنه تر درې ورځو هره ورځ درې وخته دوام پیدا کوي. بله درملنه یې د کوکنارو پردې او وچه دنیا ده چې سره میده شي او ناروغ ته ورکړل شي، ډېره مجربه نسخه ګڼل شوې ده.

د خلې بله درملنه:

د ماشوم د خلې یا سینه بغل لپاره بربو ښه میده کوي او د ناروغ ماشوم سینه وربانديې مالش کوي، بیا د ماشوم پر سینه تاوده

(c) ketabton.com: The Digital Library

مالوچ تړي. له دې سره د ماشوم ساه اخیستل ښه کېږي او سینه یې نرمېږي.

د ماشوم د تبې لپاره:

د ماشوم د تبې لپاره د خاکشیر استعمال ډېر دود دی، د نسوارو وار په اندازه خاکشیر به په یو جامګي کې جوش کړای شي او اوبه به یې د شربت په قاشغو درې څلور قاشغې ورکړي، له دې سره تبه کمېږي او ماشوم د راحت احساس کوي، د ټوخي لپاره هم ورکول کېږي، خو له زیات استعماله یې ډډه کېږي، یوازې یوه ورځ یو وخت ورکول کېږي.

د شېرې ناروغۍ درملنه:

د شېرې (سرخکان) ناروغ درملنه په دې ډول ده چې د ناروغ ماشوم ډډې به لوخې کړای شي، خاکشیر په لاس کې ونیسي او د ناروغ بدن ته به یې ورپو کړي، له دې سره به د چای یو وار په اندازه خاکشیر په اوبو کې جوش کړای شي او همدې ناروغ ته به ورکړل شي، له دې سره به یې شېرې په یو وار راووځي او د ناورغ زړه به ورسره سپک شي، چې شېرې راووت بیا به نور

(c) ketabton.com: The Digital Library

خاکشیر نه ورکوي، ځکه چې خاکشیر ګرم دی او زیات ورکول ناروغ ته د زیان لامل ګرځي.

د ماشوم د خلې (سینې) بله درملنه:

کله چې ماشوم خله وي، یا یې سینه بنده وي او ټوخېږي، نو کلیوال د نسوارو وار په اندازه سوډر ورته په سینه مښي، بیا وریاندې تاوده مالوچږدي او سینه یې په یو دسمال تړي چې مالوچ ترې ونه غورځېږي. له دې سره د ماشوم ټوخی بند کېږي او آرام کوي.

د ټوخي علاج:

د ټوخي لپاره دودیز یا فولکلوریک علاج دا دی چې د چایو د وار په اندازه ((ګل خیرو)) چې یو یوناني بوټی دی جوشوي او په نهاره یې ناروغ ته ورکوي، دغه درملنه تر درې څلورو ورځو دوام پیدا کوي او د غټانو او وړو کي ناروغ لپاره کارول کېږي.

د ټوخي او تبې لپاره:

هغه ټوخی چې تبه ورسره ملګرې وي، په کورني طب یا فولکلوریکه درملنه کې ورته د ((زوفا)) په نوم شربت

(c) ketabton.com: The Digital Library

جوړېږي. دا شربت له دولسو یوناني بوټو او توکیو جوړ دی، چې عبارت دي له: زفا پنځه تولې، زېره هرېره دوه دانې، ګل بنفشه یو توله، سپستان دېرش دانې، مرخاڼې پنځوس دانې، خطمي یو توله، خبازي یو توله، پاتوځنه(برګ سروېشان) پنځه تولې، قندهاری انځر شل دانې، ترنجبیل دوه تولې، ګلابو پاڼې دوه تولې.

د جوړولو طریقه یې داده چې په یو نیم چارک اوبو کې به دا دولس قلمه بوټي او توکي د شپې له خوا خیشته کړای شي، سهار به یې جوش کړي، تر هغه چې له یادو توکیو ځخه درې پاوه اوبه پاتې شي، چڼ به یې کړي، یو پاو بوره به پکې واچوي، بیا به یې جوش کړي، چې کله یخ شي، دا د ((زوفا)) په نوم شربت دی. دا شربت به په داسې طریقه استعمالوي چې یوه قاشقه شربت او دوه قاشقه اوبه به سره یو ځای کوي او بیا به یې ناروغ ته ورکوي.

د ټوخلې علاج:

د ټوخلې لپاره فولکوریک علاج دا دی، چې د شینتاغي په نوم مرغه به ښکار کړي، بیا به یې پوخ کړي او ښوروا او غوښه

(c) ketabton.com: The Digital Library

به یې په ناروغ درې څلور وخته وخوري. دا علاج په کور – کلي کې ډېر منلی او د خلکو په باور اغېزمن دی. وایي چې له دې سره تږوخلې ښه کېږي او ناروغ شفاء مومي.

مستیاره که ښه مېده شي – د خوږې ګوړې سره شي[9]
په نهاره یې څوک خورینه – هر رنګ تږوخې ورکوینه
تبه هم پرې صحت مومي – درد او برېښ پرې د ملا درومي

د معدې درد لپاره:

د معدې د درد لپاره دوه دانې تور لاچي تکوي، پوستکي یې لرې کوي او دانې یې له لږې ګوړې یا بورې سره یو ځای کوي او د کېپې په څېر یې له شیدو یا اوبو سره یو ځای ناروغ ته په نهاره ورکوي. وایي چې دا درملنه تر پنځو ورځو پورې خپل اثرات ښکاره کوي او د معدې درد ورسره ښه کېږي.

د معدې بله درملنه:

که ناروغ د معدې له درده شکایت لري، نو د نسوارو وار په اندازه وچ نانا(اېلنی) به مېده کړای شي او په یو پاو خوږو مستو کې به ګډ کړای شي، درې سهاره به په نهاره دا یو یو پاو

---

[9] خوشال طب نامه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماسته وخوري. د معدې تکليف به يې ورسره ښه شي. دا درملنه د خېټې ناروغۍ (بې نظمۍ) لپاره هم ګټوره ده.

د ملا درد درملنه:

پنجري چې يوناني درمل دی او د زردالو ونې له کنډ څخه جوړېږي، د يو نسوار وار په اندازه به د ملا درد ناروغ ته ورکړل شي، له دې سره به يې د ملا تکليف ښه شي.

د جنسي کمزورۍ درملنه:

د جنسي کمزورۍ او د ملا د درد لپاره درې سهاره په نهاره د دوه وطنيو هګيو زېړ په يو ګيلاس پخو شويو شودو کې يو ځای کېږي او بيا څښل کېږي. له دې سره د ملا درد ښه کېږي او جنسي کمزورتيا هم ورسره له منځه ځي.

خوشال بابا په دې اړه دا نسخه وړاندې کوي:

مالکونډۍ واخله ميده کړه – ښې شکرې ورسره کړه[10]

يو يو کف په هر سبا خوره – يو يو کف په هر بيګاه خوره

هيڅ پرهېز ورسره نه شته – نه له مالګې، نه نور څه شته

ستا شهوت به صد چندان کا ـ په زوړوالي به دې ځوان کا

[10] د خوشال طب نامه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پیچ علاج:

د پیچ یا په کولمو کې د غوټې او درد لپاره په کور کلي کې خلک د ((درې تخمه)) په نوم یو درملیز ترکیب جوړوي، دا ترکیب عبارت دی له: خاکشیر [د نسوارو وار په اندازه]، بارتنګ د نسوارو وار په اندازه او سپغول د نسوارو وار په اندازه.

دا درې درمله به سره یو ځای کړي، په دوه ګیلاسه اوبو کې به جوش کړای شي او بیا به ناروغ ته ورکړل شي. چې درې ورځې دا درمل تکرار شي ناروغ ورسره روغتیا مومي. په دې سربیره د پیچ لپاره بله درملنه داده چې ماسته او سپغول به سره ګډ کړای شي او ناروغ ته به که ماشوم وي، نو د وخت یوه قاشوغه او که ناروغ غټ وي، نو یوه ماست خوري کاسه ماسته دې وخوري او ځان دې پرې موړ کړي.

د غوږونو درملنه:

دا درملنه خورا عامه ده، چې کله ماشوم ژاړي، یا داسې ماشوم وي، چې له د غوږونو له درده شکایت کوي، یا مشر سړی وي، چې غوږونه یې خوږیږي، نو د غواوو غوړي به په اور سره کړي، چې لږ شان تړم شول، مالوچ (پاغونده) به پکې لمده کړي او د ناروغ په غوږ کې به دوه څاڅکي وڅڅوي، د غوږ د باندې برخې به هم ورباندې غوړې

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړي. له دې سره د غوږ درد ارامېږي او ناروغ روغتیا مومي. دا درمله د ستوني درد او تېوخي لپاره هم کارول کېږي.

د غوراجې درملنه:

غوراجه هغه ناروغي ده، چې په غوږ کې دننه دانه پیدا شي او بیا ترې اوبه(زوې) رواني وي، د دې لپاره د هوګې په اندازه پیاز او د بادامو په اندازه د غواوو غوړي په یوه قاشوغه اوبو کې سره په اور اینبودل کېږي، چې جوش شول، نو لږ به ورته وکتل شي، بیا به د غوراجې په غوږ کې ناروغ ته دوه څاڅکي وڅڅول شي. دا درملنه په درې یا څلورو ورځو کې خپل اثرات ښکاره کوي، دانه وچېږي او ناروغ ورسره صحت پیدا کوي.

د ناست غږ درملنه:

چې د چا غږ ناست وي، نو زنکۍ (زیره) به په شیدو کې جوش کړای شي او ناروغ ته به دوه سهاره یو یو ګیلاس په نهاره ورکړل شي، له دې سره به یې غږ خپل حالت ته راوګرځي.

د نظر کموالي یا شبکورۍ درملنه:

د وړوکي څاروي توری به په سیخ کې پوخ کړای شي او ناروغ ته به څو ورځې ورکړای شي، له دې سره به یې د سترګو د لید(دید)

(c) ketabton.com: The Digital Library

کموالی له منځه لاړ شي او که شبکوري لري، نو هم به ورسره ورکه شي.

د سترګو ښاربښت درملنه:

کله چې سترګې سوزي، خاربښت کوي، اوبه کوي او یا یې د لمر رڼا ته نه شي غړولای، نو درملنه یې داده چې یو نسوارو وار په اندازه پټاسه رنګ به لږ تود شي، بیا به وتړکول شي، له رنجو سره یو ځای به په سترګو پوري شي. دا درملنه درې ورځې دوام پیدا کوي او ورسره د سترګو درد او سوخت ښه کېږي.

د سترګو لید زیاتېدا:

د سترګو د لید یا ((دید)) د زیاتېدا لپاره د ګازرو خوراک تر ټولو زیات مشهور دی، ګازرې د سترګو دید زیاتوي، بدن پیاوړی کوي، قبضیت لرې کوي، د زړه درزا کموي، د مثانې کاڼي ماتوي، د تشو بولو سوخت له منځه وړي او د زېړي لپاره هم ګټورې بلل شوې دي.

د وینې درولو درملنه:

کله چې د کوم کس سر یا کوم بل ځای زخمي شي او وینه یې نه بندېږي، بوره به وتړکول شي، یوه ټونګه رانجه به هم پکې واچول شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

او پر زخم به پوري شي، یا د زخم خوله به تريږ ډکه شي. له دې سره وینه دربېږي او ټپ یا زخم ښه کېږي.

د زخم بله درملنه:

د زخم بله درملنه داده، چې یو لوېشت تاري ټوکر ته به اور واچول شي، ایره به یې پر زخم کېښودل شي، تر څو وینه یې ودرېږي، دا درملنه په کور کلي کې زښته زیاته رواج ده.

د ټپ یا زغم بله درملنه:

د زخم د پاسه د پسه د لم پوستکی د دوه یا درې ورځو لپاره ورباندې تړل کېږي، وایي چې له دې درملنې سره زخم ښه کېږي او ناروغ شفاء مومي.

د مات لاس یا پښې درملنه:

کله چې د کوم کس لاس یا پښه ماته شي، نو په کور- کلي کې یو نیم کس د ماتې ګوډې کار کوي. طریقه داده چې دورمې(غوړګې) به پر منځ بېلې شي، بیا به پر یوې مناسبې ټوټې د هګۍ زېړ ووهل شي، مات لاس به په حکمت کش کړای شي او چې کله یې یقین خاص شو، چې لاس خپل ځای ته راغی، نو د هګۍ پټۍ به ترې تاوه شي، د ټوټې په دویم پټ کې به دورمې کېښودل شي او ټوټه به ترې

(c) ketabton.com: The Digital Library

تاوه شي، دا تاوه کړې تو ته او پتې به لس یا څوارلس ورځې د ناروغ تر لاس تاوه وي، تر څو مات هډوکی جوش واخلي.

که فرضاً هډوکي سم جوش نه واخیستی او کوږ جوړ شوی و، نو د بیا ماتېدو یا پخواني مات حالت ته د راګرځېدو لپاره وربانديې جوش کړي بانجان او خام کب(ماهي) ږدي، د ماهي د ایښودلو طریقه داده چې ماهي به په منځ دوه پړکه کوي،خېټه به یې تشه او پر مات شوي لاس به یې یوه شپه او ورځ وتړي، لاس بېرته ماتېږي او د دویم ځل تړلو لپاره اماده کېږي.

د تکېدلي ځای درملنه:

که کوم کس له بامه راغورځېدلی وي، یا له اوښ، اس یا له خره پرېوتی وي، یا چا بدبد وهلی وي، یا یې لاس یا کوم بل ځای تکېدلی وي او له امله یې سړی ضعف او بې سدۍ حالت ته رسېدلی وي، نو درملنه یې داده چې شوده به پاخه کړي، وطنۍ دوه یا درې هګۍ به د شیدو په ګیلاس کې ماتې کړي، د غواوو سره کړې غوړي به وربانديې واړوي، لږه بوره یا ګوړه به پکې هم واچوي او ناروغ ته به یې ورکړي.

د تکېدلي ځای د درملنې لپاره یوه بله نسخه دا هم ده، چې کورکمن به په غوړیو کې سور کړای شي، بیا به پر تکېدلي ځای وتړل شي. له دې سره تکېدلی ځای ښه کېږي او دردونه یې آرامېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پښې واړه اوښتل:

کله چې پښه کاواکه کېښودل شي، یا بېواکه قاط شي، بړېښ کوي یا وپړسېږي، کلیوال وایي چې واړه یې اوښتي دي، د دې علاج لپاره به لیمڅی لږ تود کړي، د شړشمو په تېلو به پښه غوړه کړي، مالګوبی به وریاندې ووهل شي، بیا به وریاندې تود لیمڅی وتړي، په دوه درې ورځو کې پښه ښه کېږي او درد یې له منځه ځي.

د ګرمۍ وهلي او تبې لپاره:

زاول (زول) یو ډول غرنی بوټی دی، زېړ رنګ لري په اوبو کې به جوش کړای شي او درې ورځې یو یو ګیلاس اوبه یې هغه ناروغ ته ورکول کېږي، چې ګرمۍ وهلی وي او یا یې تبه وي. شاطره هم د تبې لپاره ګټور بوټی ګڼل کېږي، شین بوټی دی، تکول کېږي او اوبه یې ناروغ ته د تبې لپاره ورکول کېږي. شاطره د سرې مخې(حساسیت) او پوستکي ناروغیو ته هم ګټوره ده.

د سالنډۍ درملنه:

د سالنډۍ یا نفس تنګۍ لپاره په کور کلي کې غوره علاج دا ګڼل شوی، چې سویه(خرګوش) به ښه ستړې کړي، بیا به یې حلاله کړي، یوه قاشوغه توده وینه به یې ناروغ ته ورکړي، چې لومړی یې

(c) ketabton.com: The Digital Library

غړغړه او بیا یې تېره کړي، له دې سره سالنډي له منځه ځي او هم ورته د شین تاغي غوښه او ښوروا ګټوره بلل شوې ده.

د کمزورتیا درملنه:

که ناروغ د کمزورتیا احساس لري او ناروغۍ ځپلی وي، نو د وطنیو چرګانو (پخې چرګې) ښوروا به ورکړل شي، تور مرچ استعمال ورسره ډېر ګټور ښودل شوی، وايي چې له دې سره به ناروغ تقویه شي او کمزوري به یې لرې شي.

د دانې درملنه:

کله داسې وي چې د ناروغ پر بدن غټه دانه راوخېژي، ولسي درملنه یې داسې ده، چې پر یوه ټوټه باندې به لوند شوی سپغول واچول شي او بیا به دغه پټۍ پر دانه وتړل شي، دا پټۍ دانه پخوي، دانه سر پیدا کوي او بیا ماتېږي، چې ماته شي، نو په فشار به وینه او زوه ترې وایستل شي او د دانې زړی به وایستل شي.

بله طریقه یې دا ده چې د خمیرې سره به لږه ایره ګډه کړي او خیشت شوی بارتنګ به ورسره یو ځای کړي دا پټۍ به پر دانه وتړي.

درېیمه طریقه یې د ګزک حلوا ده، هغه داسې چې لږ غوړي په یو لوښي کې په اور بردي، بیا پکې لږې اوبه اچوي، لږ اوړه هم ورسره

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګډوي، چې په اور سره شول ترې پټې جوړوي او پر دانه یې ږدي، په ورځ دوو کې دانه سر پیدا کوي، ماتیږي او زوه یې وځي.

د خېټې پړسوب او بادو درملنه:

د هغه ناروغ درملنه چې د خېټې پړسوب ولري، یا فکر کېږي، چې بدن یې اوبه اخیستي، یا د بدن له بادو شکایت لري، د دې لپاره یو ترکیب جوړېږي، چې عبارت دی له: صبېر یو توله، شحمې انزل(مرغونی) یو توله، سقمونیه یو توله، توره هرېړه(هلېله) یو توله. دغه ځلور توکي به بېل بېل وټکول شي او په درې سوه ګرامه شاتو کې به ګډ کړای شي، بیا به ناروغ ته د یوې جوارو دانې په اندازه هره شپه په مړه خېټه ورکول کېږي. دا درملنه به تر یوې میاشتې دوامداره ساتي. یوناني طبیبان په دې باور دي، چې له دې درملنې سره د خېټې پړسوب، چاغوالي، بادو او په بدن کې د اضافي ذېرمه شویو اوبو مخه نیول کېږي او ناروغ اضافي وزن بایلي.

خوشال بابا د هلېلې په اړه وایي: [١١]

چې هر رنځ لره فایده ده – هلېله ده هلېله ده

هلېله شفاء د تن ده – هم د مرد ده هم د زن ده

که درست عمر یې ځوک خورینه – هېڅ علت به نه ورځینه

[١١] د خوشال طب نامه ۱۹۱ مخ

(c) ketabton.com: The Digital Library

ب: روحاني درملنه:

د زېړي روحاني درمنله:

ځېنې خلک په هر کلي کې شته، چې د زېړي لپاره دم و دعا کوي، ناروغ په قرآني ایتونو دموي او د څو پرلپسې ورځې لپاره یې د دم لپاره راغواړي. ناروغ ته پرهېز هم توصیه کوي او د څو ورځې په تېرېدو سره د ناروغ په سترګو کې زېړ والی په کمېدو شي او ناروغ شفا پیدا کړي. زېړی د فاتحې په سورت د اوه ځله په ویلو سره درې ورځې دمېږي.

د مارچیچلی روحاني درملنه:

د مار چیچلي لپاره روحاني علاج د ایات کرسي په مبارک ایات د ناروغ دمول دي، طریقه یې دا ده چې یو روحاني شخص چې اجازه [۱۲] ولري راځي او مارچیچلی په داسې انداز دموي، چې چیچل شوي ځای ته یې د لاس په راښکلو زهر راټولوي او پرله پسې څو څو ځله په یاد مبارک ایت ناروغ دموي. کله چې زهر بېرته چیچل شوي ځای ته راټول شول، نو بیا یې د لاس د

[۱۲] اجازه دي ته وایي چې دمګري باید د دمولو لپاره له کوم روحاني شخص څخه د دمولو اجازه ترلاسه کړې وي

(c) ketabton.com: The Digital Library

فشار یا په خوله د کش کولو له لارې د ناروغ له بدنه باسي، چې له دې سره د ناروغ وجود سپک او دردونه یې کم شي.

د مار چیچلي بله درملنه:

مار چیچلی په سورت فاتحه (الحمدلله) باندې یوولس ځله دمیږي، له هر ځل ویلو دمخه به بسم الله الرحمن الرحیم وایي. زهر به د لاس په کشولو هغه ځای ته راټولوي، چې چیچل شوی دی. په همدې طریقه مار نیول کیږي هم.

(م، ۲)

د مچۍ یا لړم چیچلي درملنه:

که کوم کس مچۍ یا لړم وچیچه، نو په سورت اخلاص (قل هو) باندې دې اوه ځله دم کړي. په اوه ځله قل هو الله احد ... او درې ځله درود شریف ویلو باندې په مچې یا غومبسې یا د مچیو په چک چوف کولو سره مچې نیولای شې، نه دې شي چیچلای، خو په دې شرط چې اجازه ولري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سینې ناروغۍ روحاني درملنه:

د سینې ناروغان د فاتحې په سورت څو ورځې هره ورځ دمېږي او هر ځل وربانديږ اوه ځله سوره فاتحه (الحمدلله) ویل کېږي. الم نشرح لک صدرک... باندې هم دمېږي.

د سترګو د ګل روحاني درملنه:

په یو مسي لوښي کې به لږې اوبه واچول شي، اوه دانې غنم به د سورت یاسین په تلاوت په داسې ډول دم کړي چې کله هر ((مبین)) ته رسي، نو یوه دانه غنم به وربانديږ دموي، د بسم الله په ویلو به یې د سترګو له ګله چاپېره ګرځوي او بیا به یې په مسي لوښي کې په پرتو اوبو کې اچوي، تر څو ټول سورت وویل شي او اوه واړه غنم دانې اوبو ته وغورځوي. دا غنم دانې به بیا په پاکو روانو اوبو کې غورځوي. دا دمول اوه ورځې دوام پیدا کوي او الله(ج) د سورت یاسین په برکت د سترګې ګل لرې کوي. دا درملنه ډېره مجربه ده.

د غوږې شلېدلو (شکېدلو) روحاني درملنه:

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله چې د یو چا غوږونه وشلېږي، یا په ملا کې یې څرک وشي، چې برېښ هم ورته وایي، نو دردمنه برخه په لاس مښل کېږي او د فاتحې مبارکې سورې په درې ځلې قرآت کولو دمېږي. دا درملنه درې ورځې دوام پیدا کوي.

د غاښ درد روحاني درملنه:

د غاښ د درد لپاره پنځلس ځله د لیلاف قریش سورت لوستل کېږي او د یوې شنې ونې د لښتې په غوڅولو سره غاښ دمېږي. طریقه یې داده، چې لومړی دمګری یوې شنې ونې ته درېږي، د شنې ونې یوه نرۍ لښته په لاس کې نیسي، بیا پنځه ځله د لیلاف قریش مبارک سورت وایي، بیا ناروغ ته وایي((په حکم د خدای سره ستا د غاښ چینجی غوڅ کړم)) ناروغ وایي: ((هو)) بیا د لښتې یوه برخه غوڅه کړي او لرې یې وغورځوي، بیا پنځه ځله یاد سورت لولي، بیا ناروغ ته وایي ستا د غاښ چینجی غوڅ کړم، هغه ورته وایي: ((هو)) بیا د لښتې بله برخه په چاقو غوڅه کړي، بیا پنځه ځله هماغه مبارک سورت وایي او پر ناروغ غږ کوي، چې ستا د غاښ چینجی غوڅ کړم، ناروغ

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې کله د درېیم ځل لپاره ((هو)) وکړي، نو وباندې چوف وکړي او ورته ووايي چې ستا د غاښ چینجی غوځ شو.

د خلې (سینه بغل) درملنه:

خله یا سینه بغل درې ځله په درود شریف دمېږي، د درې ورځو لپاره، د فاتحې په سورت هم څلوېښت ځله دمېږي.

د غلنکې درملنه:

غلنکه هغې ناروغۍ ته وايي چې د یو کس د سترګې په یوه برخه کې دانه پیدا شي، په کور کلي کې یې روحاني علاج دا دی چې دوه ځله الحمدلله او درې ځله سورت اخلاص(قل هو الله) باندې هره ورځ د درې ورځو لپاره دمېږي. طریقه یې دا ده چې لوټې به دم کړای شي او له سترګې به هره لوټه د بسم الله په ویلو سره تاوه کړای شي، بیا به دا لوټې په اوبو کې واچول شي، چې ویلې شي.

(م،۲)

د غوږ درد درملنه:

(c) ketabton.com: The Digital Library

که د چا غوږ درد کوي، نو پنځه ځله د بسم الله الرحمن الرحیم په ویلو سره په : (أَلَمۡ نَشۡرَحۡ لَکَ صَدۡرَکَ...) بشپړ سورت باندې دمېږي.

(م،۲)

د شري(سرخکان) درملنه:

هغه ماشوم چې شرى ورباندې ختلى وي، په ((چهار قُل)) باندې به لږې غتې وريجې درې ځله دم کړي، بيا به ناروغ ته هره ورځ اوه دانې وريجې ورکوي، چې روغې يې تېرې کړي، له دې سره د شري ناروغى کمېږي او ناروغ روغتيا مومي.

(م، ۲)

د زخو درملنه:

د جمعې په مبارکه ورځ د جمعې له لمانځه وروسته به په اوداسه باندې په دې مبارک ايات (لا إله إلا الله وحده لا شريک له، له الملک وله الحمد وهو على کل شيء قدير)درې ځلي يوه اندازه اوربشي دم کړي، بيا به هره اوربشه له يوې زخې تاوه وي، دغه اوربشې به بيا په نمجن ځاى کې ښخوي چې ورستې شي. په داسې ځاى کې دې نه ښخوي چې د شنه کېدو وېره يې وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

که د یکشنبې په ورځ یې دموي، نو پورتنی مبارک ایت به په ((می)) یا میو دانو باندې چوف کړای شي او طریقه یې همدا ده، چې له زخو تاوه ولو وروسته به یې په نمجن ځای کې ښخې کړي.
(م،۲)

ښځه چې په اولاد دردمنه وي:
هغه ښځه چې په اولاد دردمنه وي او د اولاد د پیدا کېدا شپې شماري، دوه ډوله روحاني درملنه ورته ترسره کېږي، یو ډول یې دا ده چې ساخت ورته لیکل کېږي او بیا دغه ساخت په اوبو کې مینځل کېږي او دردمنې ښځې ته ورکول کېږي. په ساخت کې دغه مبارک ایات لیکل کېږي: (لَا يَسْتَوِي أَصْحَابُ النَّارِ وَأَصْحَابُ الْجَنَّةِ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمُ الْفَائِزُونَ)
بله طریقه یې د تاویز ده چې دغه مبارک ایاتونه پر سپین کاغذ لیکي، تاویز کوي یې او ناروغې مېرمنې ته یې ورکوي:
إِذَا السَّمَاءُ انشَقَّتْ O وَأَذِنَتْ لِرَبِّهَا وَحُقَّتْ O وَإِذَا الْأَرْضُ مُدَّتْ O
د ستوني درد درملنه:

(c) ketabton.com: The Digital Library

په کور کلي کې چې د چا ستونی درد کوي، مشران وايي چې هډې يې دي، يا هغه ناروغان چې په ستوني کې يې غوټې (تانسلونه) وي او له دردە شکايت کوي، کليوال يې هډې بولي، د هډې نيول يا هډې مښل هغه طريقه ده چې د لاس په مړوند او يا د پښې په پنډۍ کې مښل کېږي. طريقه داده چې يو کس چې د هډې مښلو اجازه ولري د ناروغ لاس نيسي او د مړوند برنۍ برخه د خپلې غټې ګوتې په فشار سره مښي، داسې ويل کېږي چې کله په ستوني کې غوټې پيدا شي، نو قيصري يې د لاس مړوند يا د پښې پنډۍ ته وځي او هلته غوټې پيدا کېږي، کله چې دا غوټې ومښل شي، نو مانا يې داده چې د ستوني غوټې ورسره هوارېږي او ناروغ شفا مومي. په پنډۍ کې يې د مښلو طريقه همدا ده، د پنډۍ په منځنۍ برخه کې دا غوټې مښل کېږي، خو بايد وويل شي چې د مښلو پر مهال په سورت فاتحه (الحمدلله) باندې اوه ځله دمېږي او درې ورځې دا کړنه ترسره کېږي.

د نزلې بندېدو درملنه:

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نزلې بندېدلو ولسي اسانه او ارزانه درملنه داده، چې ځينې مشران خلک له ځانه سره ملغوزي نسوار ګرځوي، کله چې يې پوزه بنده وي او يا د زکام پر مهال د پوزې د بندښت نه شکايت لري، نو يوه ټونګه ملغوزي نسوار په پوزه کې کش کوي، له دې سره پرنجېږي او نزله يې خلاصېږي.[۱۳]

د پښې رګ نيول:

کله ناروغ د پښې له رګه شکايت لري او وايي چې پښه يې (رګ نساء) دی، يا دا چې د پښې رګ يې له پښې نيولې تر ملا پورې درد کوي، دا مهال ناروغ سخت په تکليف وي او ډاکټران ورته د عملياتو توصيه کوي، روحاني علاج يې دا دی يو کس چې اجازه لري د ناروغ رګ نيسي، يا دا چې دې درملنې ته ((رګ نيول)) وايي. طريقه داسې ده چې ناروغ به سم دم ودرېږي، د اجازې خاوند به د ده شاته کښېني، څو ځله الحمدلله شريفه به ووايي، بيا به د ناروغ رګ د پوندې د پاسه (ډېلو په برخه کې) په دوو ګوتو ټينګ ونيسي او له دمولو

[۱۳] ملغوزي نسوار له پسارپانو سره پيدا کيږي، عيناً نسوار دي خو څه خوشبويي يې پکې ګډه کړې وي

(c) ketabton.com: The Digital Library

سره به ورباندې دومره فشار راوړي، چې یا به ناروغ چغه وهي او یا به بې حسه کېږي، دا رګ نیول دوه یا درې ځلې د درې ورځو لپاره نیول کېږي. هغه کسان چې رګ نیسي وايي چې دغه رګ د بل رګ تر فشار لاندې راغلی دی، د وینې جریان یې تر فشار لاندې دی، کله چې ونیول شي د وینې جریان بند شي او د ډېر فشار له امله وینه پر هغه رګ روانه شي چېرته چې مانع وجود لري. په دې ترتیب ډېری ناروغان وايي چې د رګ له نیولو سره یې مشکل حل کېږي او ډاکټر یا عملیاتو ته یې اړتیا نه پیښېږي.

ج: خرافاتي درملنه:

د زېړي درملنه:

د زېړي خرافاتي درملنه داده چې د کوم زیارت ((بند)) به د زېړي ناروغ په غاړه کې واچوي. ((بند)) له یو ډکي(لرګي) تاو شوی تار دی، چې په زیارت وهل شوی، یا د زیارت مجاور دم کړی او د تبرک په نوم ناروغ ته په غاړه کې اچول کېږي. [په ننګرهار کې د ګردي غوث زیارت بند ډېر مشهور دی او د زیړي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ناروغان یې په غاړه کې اچوي.] یا ناروغ زیارت ته بیایي، د ننګرهار د ښېوې ولسوالۍ نه د کونړ پر لور د نورګل اړونده سیمه کې د لویې لارې پر سر یو زیارت د زېړي بابا په نوم شهرت لري، چې ځینې کسان ورځي او د زیارت نه ناروغ ته بند راوړي.

د پښو بادو (درد) درملنه:

په کور کلي کې د پښو د بادو(درد) لپاره خرافاتي علاج دا وي چې کلیوال زیارت ته ځي او د قبر کاڼي په خپلو پښو مښي، یا په زیارت کې څو پرلپسې ورځې تېروي، هلته لمونځونه کوي او د خپل تکلیف د ښه کېدو سوالونه کوي. [د ننګرهار، ښېوې ولسوالۍ د شګې په سیمه کې یاسین بابا زیارت د بادو لپاره ډېر مشهور دی او له لرې لرې ځایونو ورته خلک په دې نیت څلور یا اوه پنجشنبې راځي، یا په زیارت کې شپې کوي]

د مارچیچلي درملنه:

د مارچیچلي لپاره خرافاتي علاج پر ناروغ د ځېنو منترونو ویل دي، چې په اسلام مبارک دین کې اساس نه لري. ځینې

(c) ketabton.com: The Digital Library

پاړوګران په کور کلي کې مارچیچلی په منتر دموي او د لاس په کش کولو غواړي د مار خپاره شوي زهر بېرته چیچلي ځای ته راغونډ کړي. دلته موږ یو منتر د بېلګې په توګه وړاندې کوو.

کیان کیان به نام خدا، خدای هر دو جهان، سه سرور و سه سلطان، کش کرو به نام مردان، به هودی شیخ فریدالدین شکرګنج مددوار. تو بکش زهر هفتادو دو ګروه مار و هفت ګروه غندل، و نودو نه ګروه زنبور و عقرب و سګ دیوانه. از همین ادمي، سر از مغر، از ګوشت از پوست، از رګ از پا، فراید به هوده ی بابا ادم صفي الله، به هوده ی نوح نجي الله، به هوده ی موسی کلیم الله، به هوده ی عیسی روح الله. هدر شو بدر شو ای زهر (مار)[14] به حق یا پیر یا مرشد یا پیشوا، به حق محمد مصطفی به حق لا اله الا الله محمد رسول الله به حکمی خدا، به اجازه ی پیر استاد.

(م، ۴)

[14] دا منتر د مار، لړم، غونبسې، مچې، لېوني سپي او غونډل د چیچلي ناروغ لپاره ویل کېږي، کله چې هدر شو، بدر شو ته ورسي بیا نو د هر هغې حشرې نوم اخلي چې دا ناروغ یې چیچلی وي. که مار وي د مار، که مچۍ وي د مچۍ او که د لیوني سپي...

(c) ketabton.com: The Digital Library

پـه غوږ کې د حشرې ننوتلو علاج:

که په غوږ کې کوم مېږی، ګونګوټه، ماشی، یا کومه بله حشره ننوتله، نو د را ایستلو لپاره یې یو منتر دی، طریقه یې داده چې غوږ به ښکته ونیول شي او ټکان به ورکول کېږي او دا منتر به ورباندې تر پنځو ځلو لولي. منتر په لاندې ډول دی.

((پردت، پردت، پرداتي، کراماتي، کُنادي، کېږي، وېږي، اوتي مېږي چل، به حُکمې خدا به اجازه ی پیر استاد.))

(م، ۴)

ښځه چې په اولاد دردمنه وي:

کله چې د ښځې ماشوم پیدا کېږي او په اولاد دردمنه وي، نو د درد د کمولو او ماشوم په اسانه پیدا کېدا لپاره یې خُرافاتي درملنه دا ده چې یو منتر درې ځله په توش قلم یا پنسل په هګۍ باندې لیکل کېږي او هګۍ دردمنې ښځې ته ورکوي، چې په لاس کې یې موټی کړي او د درد پر مهال په هګۍ باندې لږ لږ زور راوړي. منتر په دې ډول دی: ((مراجایزې، خرې مرا جایزې، زن دهقان را زاید یا نه زاید.))

(c) ketabton.com: The Digital Library

(م، ۲)

د بد غږ درملنه:

که یو ماشوم نوی پیدا شوی وي، یا کوم ماشوم سنت شوی وي، یا یې پر بندن کوم زخم وي، یا د غټ سړي پر بدن زخم وي، له دې وېرې چې بد غږ یې ونه وهي، یا د بېلماڅو ښځو او سړیو غږ وربانديې ورنه شي، نو د فېروزې ګوته به په لاس کړي. ماشوم ته به سلېمانۍ مرۍ په پښه کې واچول شي. که ماشوم نوی سنت شوی وي، نو د سنتې شوې (پرې شوې) غوښې پوټۍ به په تار کې واچول شي او په پښه کې به یې ورته د څو ورځو لپاره وتړي، ځینې کلیوال په دې باور دي چې دا کړنه د بد غږ مخه نیسي.

د ماشوم د وېرې او ډار درملنه:

که ماشوم په خوب کې ژاړي، زړه یې شتهنکې وهي او ګومان کېږي، چې وېرې اخېستی، یا د پېریانو د سیوري وېره ده، نو په یو تار کې به د لېوه غاښ، وړوکی چاقو، بربو او کنجکه واچول شي او د ماشوم په سوزنې کې به ماشوم ته پر ټټر بند کړای شي، یا دې ورته د بالښت لاندې کېښودل شي. ویل کېږي چې دا د بد غږ او د پېریانو د سیوري لپاره ګټور دی او د ماشوم وېره ورسره ختمېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

حیواني دودیزه درملنه:

الف: دودیزه څارویزه درملنه:

د سورنګي: (یخ وهلي) څاروي درملنه

دا هغه ناروغي ده، چې څآروی د شپې مهال په ژمي کې یخ ته پاتې شي، نو په دې مرض اخته شي. د ناروغۍ نخښې دادي چې د څاروي تبه وي او له خولې یې کیاځې (اوبه) ځي. د دې ناروغۍ د علاج لپاره کلیوال د ګوړې یا بادیانو شربت جوړوي او په یوه ټوټه ډوله ناوه کې یې څاروي ته په خوله کې اړوي. په دې سربېره پر څاروي بړستن تړي او له یخه یې ساتي [شنه بادیان د ګوړې له شربت سره ورکول د څاروي بربښ او درد ته هم ښه دي]بړستن تر هغه پر څاروي تړلي وي، تر څو ښه شوی نه وي او یاده درملنه په اونۍ کې درې ځلې تکرارېږي.

د څاروي پړسوب:

کله چې څاروی ((مله)) وخوري یا د بلې ناروغۍ له امله ورته د ګېډې پړسوب پیدا شي، نو څو ډوله درملنه لري. لومړی دا چې ایلنی[شین وي که وچ] په شړومبه کې څاروي ته په خوله کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

واړول شي. دویم ډول یې دا ده چې د چره ایز ټوپک د کارتوس باروت(دارو) په کوچو یا شړومبو کې څاروي ته ورکړل شي. دریم او وروستی علاج یې دا دی چې د څاروي د تشي په برخه کې یو وړوکی سوری وکړای شي او په دې سره یې په خېټه کې ایساره هوا وایستل شي.

د غوا د غولانځې غوټه کېدلو درملنه:

کله د غوا غولانځه د نامعلومو علتونو له امله غوټه شي، ډېر ځله د نوې لنګې شوې غوا غولانځه چې د کور خلک ورنه په سمه توګه شوده ونه شي لوشلای، د کنډ(لومړۍ او دویمې ورځې شوده) د غوټه کېدو لامل شي او د غوا غولانځه ورسره کلکه شي. د دې ناروغۍ د علاج لپاره کلیوال غنمې وریجې پخوي او په شړومبو یا شیدو کې یې څاروي ته درې څلور ورځې سر په سر ورکوي، خو د دې تر څنګ د څاروي غولانځې کرار کرار لوشي، تر څو غوټه شوې شوده ترې ووځي. دې ناروغۍ ته (بوغمه) هم وايي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د څاروي د ټوخي درملنه:

کله چې پسه ټوخېږي له ۲–۳ وطنۍ هګۍ ورته په خوله کې ماتوي او ور اړوي يې، که غوايي يا غوا ټوخېږي، نو بيا له ۱۰–۱۵ پورې هګۍ ورته اړوي. يا ورته د ((کورى)) په نوم [د غره يو بوټى دى] ټکول کېږي او څاروي ته ورکول کېږي. همدا راز يو پاو تاوده غوړي (د غواوو غوړي) د ټوخي درملنې په موخه څاروي ته په خوله کې اړول کېږي.

د څاروي د زخم درملنه:

کله چې څاروى زخمي شي، د ((يک انداز)) په نوم [د توره پاڼې په شان يو بوټى دى] بوټى وچ او ميده شي او پر زخم واچول شي. همدا راز د زاړومبى په نوم درملنه هم شته چې يوه ټوټه ټوکر به وسوزول شي او ايره به يې پر زخم کېښودل شي.

د څاروي نس ناستي درملنه:

کله چې د شنو وښو پر مهال څاروى وابنه خوري، نو کله نا کله د څاروي د نس ناستې لامل شي، کلیوال د دې ناروغۍ د

(c) ketabton.com: The Digital Library

درملنې لپاره د څاروي مخې ته د مالګې ګټ ږدي، څاروی پر هغه ګټ ژبه راکاږي او څټي يې. په ورځ دوو کې د څاروي د اسهال د بنديدو لامل شي.

د شيدو د کمښت درملنه:

کله چې يو څاروی خپل شوده کم کړي، نو ورته ماسته وريجې ورکول کيږي، له دې سره د څاروي شيدې زياتيږي. د جوارو د اوړو له ګړوب سره هم د شودو د زياتيدا تمه کيداى شي.

د څاروي د نس چوره کيدلو درملنه:

کله داسې پيښه شي چې څوک يو څاروی په لينده، يا کاڼي وولي، نو يوه ګوتمۍ ځاى يې وپړسيږي، دې حالت ته کليوال د مال د نس چوره کيدل وايي. څاروی ورنه نا ارامه وي، علاج يې دا دى چې په يوه ټوټه لامده ليمڅي کې به مالګه واچوي، يو کاڼی به په اور کې سور او بيا به يې په دې ليمڅي کې تاو کړي، سم دواره به په ليمڅي کې تود تاوشوى کاڼی د څاروي

(c) ketabton.com: The Digital Library

پر پړسېدلي(چوره) ځای د ټکور لپاره کېښودل شي. دوه ورځې چې دا طریقه تکرار شي څاروی ښه کېږي.

د څاروي د قبضیت درملنه:

که څاروی قبض وي او له امله یې خېټه پړسېدلې وي، نا ارامه وي، نو نیم من توربانجان به جوش کړای شي، چې ښه وخوټېدل لاس به پکې ووهي چې مېده او غوټې یې هوارې شي، بیا به څاروي ته په خوله کې واړول شي. په یو ساعت کې دننه به یې قبضیت مات شي. اوسنۍ درملنه یې دا هم ده چې یو بوتل غټه پیپسي به په خوله کې ورواړول شي، له دې سره یې هم قبضیت ماتېږي.

د څاروي د تبک ناروغۍ درملنه:

د تبک ناروغي په څارویو کې ډېره وي، دا یو ډول ناروغي ده چې څاروی پکې له پښو فلجېږي، سومان یې چینجي کوي او له حرکته پرېوزي. علاج یې دا دی چې د اوړي به یې په سرو شګو کې ګرځوي، تر څو د سومانو لاندینۍ برخې یې داغ او چینجي یې مړه شي، له دې سره څاروی ښه کېږي. که د ژمي دا ناروغي ورپېښه شوه، نو په ژاولنو ختو کې به وګرځول شي،

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې مېکروب او چینجي ترې په ختهو کې پرېوزي. له دې سره هم ځاروی ښه کېږي.

ب: روحاني ځارویزه درملنه

د شیدو د کمښت روحاني درملنه:

کله چې ځاروی شوده کم کړي، نو په کلي کې یو روحاني شخص ورته په الحمدلله او وروستیو څلورو ستورتونو ډوډۍ دموي او ځاروي ته یې ورکوي.

غوا چې لغتې وهې:

هغه غوا چې د لوشلو پر مهال نه ودرېږي او لغتې وهي، د کور مېرمنه ورسره سخته په تکلیف وي، د دې غوا لپاره روحاني علاج دادی چې یو روحاني شخص راوستلای شي، غوا به دم کړي او یا به ورته ډوډۍ دم کړي. ډوډۍ ورته درې وخته په سورت فاتحه دمېږي.

ځاروی چې توریې اخېستی وي:

دا یو ډول ناروغي ده چې ځاروي ته پیدا شي، ځاروی پکې په یو ځای نه درېږي، هڅه کوي پړی وشلوي او وتښتي، هر څوک چې یې خوا ته ورځي ورنه ډارېږي، د دې لپاره روحاني

(c) ketabton.com: The Digital Library

علاج دادی چې د کلي په ملا یا کوم بل روحاني او متقي شخص به ورته په سورة فاتحه او ((چهار قُل)) سکړک دم شي او بیا ځاروي ته څو وخته ورکړل شي.

ج: خرافاتي ځارویزه درملنه.

غوا چې لغتې وهي:

په کورو کلي کې یو نیم کس کوډې او طلسم کوي، د هغې غوا یا ځاروي لپاره چې د لوشلو پر مهال نه درېږي او لغتې وهي، په یوه پاڼه کاغذ کې د فرعون، نمردو، شداد او هامان نومونه لیکي او بیا یې د یو تاویز په بڼه پوښ کړي او د غوا په ښکر یا لکۍ پورې یې وتړي. چې دا کړنه په ښکاره ډول په خرافاتي عقایدو پورې تړلې ده.

کورني الوتونکي چې د نس ناستې ناروغي ولري:

د کورنیو الوتونکو د نس ناستې ناروغۍ کورنی درمل دادی، چې د جوارو اوړه ورته په مستو کې ګډېږي او ورکول کېږي. د تیترا اسکلین کپسول هم ورته په خوله کې اچول کېږي، که چرګوړي واړه وي ورته په اوبو یا اوړو کې یو کپسول ګډېږي او اوبه ورته ایښودل کېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مړز، زرکه او چرګ چې په جنګ کې زخمي شي:

مړز، زرکه يا چرګ چې په جنګ کې زخمي شي، په زخم يې رانجه اچول کېږي او تود ټکور ورکول کېږي. بله درملنه يې داده، چې تاري لتې ته به اور واچول شي او ايره به يې په ټپي ځای باندې کېښودل شي.

د مړز، زرک او چرګ د ټوغکي درملنه:

که مړز، زرک او چرګ د ټوغکي په ناروغۍ اخته وي، نو نخښه يې داده، چې له خولې يې اوبه بهېږي او تبه لري، درملنه يې داده چې پياز به ورته مېده مېده شي او په خوله کې به ورکړل شي، يا شدوپۍ (يو ډول بوټی دی) ورکول کېږي.

چرګه چې خامې هګۍ اچوي:

هغه چرګه چې له کوم ځای نه غورځېدلې وي او خامې هګۍ اچوي، درملنه يې داده چې په غوړو کې به ورته د جوارو نينې وکړي، بيا به يې ورته کېږدي چې ويې خوري، يا به وازده ويلي کړي او مخې ته به يې کېږي. له دې سره به يې ناروغي ښه شي.

کورني الوتونکي چې پښه ماته شي:

د چرک، چرګې، فيل مرغ، هيلۍ، زرک يا مړز چې پښه ماته شي، نو د پښې شاوخوا به يې د دورمو(کړکو) ډکي کېښودل شي او په ډېر حکمت به په ټوټه وتړل شي، دوه اونۍ وروسته به يې مات شوی ځای پرانيزي، تمه ده چې مات هډوکی به يې جوړ شوی وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کورنیو الوتونکو پر ځان چې دانه وي:

د کورني الوتونکي پر ځان چې دانه وي، نو درملنه یې داده، چې په یخو اوبو کې به د بارتنګ پتې جوړه کړي او په دانه به یې پورې کړي، یا به اینڅټ(شین بوټی دی) وټکوي او تود به یې کړي، په یوه لته کې به یې واچوي او پر دانه به یې پورې کړي. بله درملنه یې داده چې د هوګې یو پلی به په منځ مات کړي، په دانه به یې وسولوي، په دریو څلورو ورځو کې به دانه وچه شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پایله

د پایلې په توګه ویلای شو چې فولکلوریکه درملنه زموږ په هېواد کې پراخې ریښې لري، که دا غني پانګه راټوله شي ګټور اثار ترې پنځېدلای او د څېړنو لپاره څېړونکو ته ښه توکي په لاس ورتلای شي. که څه هم دغه مونوګراف به د کمیت او کیفیت په لحاظ دومره څه ونه لري چې حساب وربانديې وشي، خو د فولکلوریکې درملنې ښار ته د یوې دروازې حیثیت لرلای شي. دا راټولونې به د دې لامل شي، چې څېړونکو ته وړ موادو برابر او زموږ د ټولنې د فولکلوریکې درملنې اساسي توکي معرفي کړي. په دې سربېره که یو وخت زموږ په هېواد کې د دوا درمل بوټي تر مطالعې لاندې نیول کېږي، نو کېدای شي چې په عصري توګه دغه توکي مطالعه شي او وکتل شي چې موثریت او ګټورتوب یې په څه کې دی. ایا دا توکي په عصري طبابت کې د استعمال وړ دي، ایا د دې توکو جانبي عوارض شته، ایا ګټورتوب یې علمي دی، که یوازې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

ناروغانو د تسکین په اړه یوه سرچینه ده؟ که په راتلونکې کې د طبعي علومو او فولکلوریستانو ګډه څېړنه ترسره شي، نو دا اودې تهورته پوښتنې به پکې ځواب شي.
زه دا کار نیمګړی او نا بشپړ ګڼم، خو تمه لرم چې هرومرو به د فولکلوریکې درملنې په اړه د څېړنو د ماڼۍ لپاره د خامو موادو یوه ذېرمه وي.

درنښت

(c) ketabton.com: The Digital Library

وړاندیز

زه د ننګرهار پوهنتون محترم مشرتابه ته وړاندیز کوم، چې د محصلینو مونوګرافونه دې د موضوعاتو د همغږۍ او نږدې والي له مخې سره بېل، د کتاب په بڼه دې چاپ او ټولنې ته وړاندې کړي. دغه مونوګرافونه چې د محصلینو د زیار محصول دی او درنو استادانو په پوره اخلاص کتلي او په اړه یې مسلکي سپارښتنې کړي، د ټولنې لپاره د خیر پیغام لري، ډېر داسې څه شته چې په مونوګرافونو کې راټول شوي، خو د یادې موضوع په اړه هېڅ کوم اثر نه دی چاپ شوی. هیله مې دا ده چې د پوهنتون محترمه اداره د دې هڅه وکړي چې د محصلینو د مونوګرافونو د چاپ او خپراوي لپاره شرایط برابر کړي، چې په ټولنه کې ترې خلک ګټه پورته کړي.

درنښت

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماخذونه:

۱. اخندزاده غلام فاروق، ننګرهار، ښېوه، شګه، عمر ۵۸ کاله
۲. اخندزاده محمد حسن ، ننګرهار، ښېوه، شګه، عمر ۸۲ کاله
۳. حاجي بي بي، ننګرهار، ښېوه، شګه، عمر ۷۵ کاله
۴. حاذق ملا عبدالخلیل، کورنی طبیب، کامه، ننګرهار، عمر ۷۵ کاله، مړ
۵. ختټک، خوشال خان، طب نامه، چاپ ۱۹۸۶ م کال ، شرکت پرنټنګ پرېس چوک نسبت روډ، لاهور
٦. خاطر،خلیل الرحمن، ننګرهار، حصارشاهي، عمر ۴۵کاله
۷. سعید، سعید خان، غزني، اندړولسوالۍ، عمر ۶۲ کاله.
۸. صافي، ملا محمد دین، ننګرهار، ښېوه، برکاشکوټ، عمر ۷۳ کاله
۹. مشوانی عبدالقیوم زاهد، کورنی طبیب، ۱۳۸۰ لمریز، دانش کتابتون، قصه خواني بازار، پشاور.
۱۰. ناصر نصرالله، د پښتني فولکلور د چاپي مجموعو څېړندود، کابل، آزادۍ مطبعه، ۱۳۸۳ لمریز

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۱. زاوه وال، تاج الدین عاجز، ویې پېژنه ویې خوره، ۱۳۸۳ لمریز، د دانش خپرندویه ټولنې تخنیکي ځانګه، قصه خواني بازار، پېښور
۱۲. شینواری پروفیسور الحاج انجنیر صالح ګل، معالجه بالغذا، ۱۳۷۹ لمریز، برهان پرنټنګ پرس،
۱۳. شینواری پروفیسور الحاج صالح ګل، خواړه او روغتیا، ۱۳۸۵ لمریز، البیروني مطبعه، پېښور
۱۴. http://www.seemorgh.com/culture/۲۰۸۲/۱۴۴۲۶.html

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لیکوال چاپ اثار:

1 – ترخې خاطر (ناول) چاپ
2 – ستوري کیسه کوي (ناول) چاپ
3 – د خدای په کور کې (د لنډو کیسو ټولګه)
چاپ
4 – د ښاپیرو په حرم کې (طنزیه ټولګه) چاپ
5 – روحي ناروغ (طنزیه ټولګه) چاپ
6 – وزر (د وجیزو ټولګه) چاپ
7 – رښتیا به وایو (نثري ټولګه) چاپ
8 – دا هماغه هندوستان دی(د هند یونلیک)
چاپ
9 – یو زر و یو دلیلونه (ژباړه) چاپ
10 – فکر په کار دی (نثري ټولګه) چاپ
11 – فولکلوریکه درملنه (همدا اثر)

(c) ketabton.com: The Digital Library

مننه او کور ودانی

د افغانستان ملي تحريک د هېواد پال او فرهنګپال شخصيت ښاغلي (محمود کرزي) څخه د زړه له تله مننه کوي چې د دې اثر چاپ ته يې اوږه ورکړه. ملي تحريک وياړي چې د علمي اثارو د چاپ لړۍ يې پيل کړې ده. دا لړۍ به دوام لري. موږ له ټولو درنو هېوادوالو څخه په خورا درنښت هيله کوو چې په خپل معنوي او مادي وس د کتابونو د چاپ دا لړۍ لا پسې وغځوي.

يو ځل بيا د دې اثر له ژباړن او چاپوونکي څخه د زړه له تله مننه کوو چې د دې اثر د ژباړلو او چاپولو جوګه شول.

په فرهنګي مينه

د افغانستان ملي تحريک

(c) ketabton.com: The Digital Library

د افغانستان ملي تحریک

www.melitahrik.com

د خپرونو لړ: ۷۰

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library